PROGRAM WSPÓŁPRACY INTERREG VI A BRANDENBURGIA – POLSKA 2021-2027

Interreg

Kofinanziert von der Europäischen Union

Współfinansowany przez Unię Europejską

Brandenburg – Polska

Kod	CCI 2021TC16RFCB010
Tytuł	Program Współpracy Interreg Brandenburgia – Polska 2021-2027
Wersja	1.2
Pierwszy rok	2021
Ostatni rok	2027
Kwalifikowalny od	01.01.2021
Kwalifikowalny do	31.12.2029
Nr decyzji Komisji	C(2022)8882
Data decyzji Komisji	29.11.2022
Regiony NUTS objęte Programem	PL43 – Lubuskie PL431 - Gorzowski PL432 - Zielonogórski DE402 - Cottbus, Kreisfreie Stadt DE403 - Frankfurt (Oder), Kreisfreie Stadt DE409 - Märkisch-Oderland DE40C - Oder-Spree DE40G - Spree-Neiße
Komponent Interreg	CB Program zewnętrznej współpracy transgranicznej (EWT, IPA III – współpraca transgraniczna, ISWMR – współpraca transgraniczna)

Indeks skrótów

Skrót	Rozwinięcie
A	Autostrada
BTU	Brandenburski Uniwersytet Techniczny Cottbus-Senftenberg
CEBra	Centrum Technologii Energetycznych Brandenburgia
CO2	Dwutlenek węgla
COVID-19	Choroba wywołana zakażeniem nowym wirusem SARS-CoV-2
CP	Cel polityczny
CS	Cel szczegółowy
CSI	Cel specyficzny Interreg
DGB	Niemiecka Federacja Związków Zawodowych
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ENS	European New School of Digital Studies
eMS	Elektroniczny system monitorowania
EUR	Euro (waluta)
EUV	Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie nad Odrą
FMP	Fundusz Małych Projektów
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
IHK	Izba Przemysłowo-Handlowa
IHP	Innovations for High Performance – Instytut Innowacyjnej Mikroelektroniki im. Leibniza
ILB	Bank Inwestycyjny Kraju Związkowego Brandenburgia
KTZ	Kraje i terytoria zamorskie
LHO	Landeshaushaltsordnung (krajowy kodeks budżetowy)
MdFE	Ministerstwo Finansów i Spraw Europejskich Kraju Związkowego Brandenburgia
MFiPR	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
NSZZ „S“	Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność“
NUTS	Nomenclature des unités territoriales statistiques (Klasyfikacja jednostek terytorialnych do celów statystycznych)
PKB	Produkt krajowy brutto

Skrót	Rozwinięcie
RCO	Wspólny wskaźnik produktu
RCR	Wspólny wskaźnik rezultatu
S	Droga ekspresowa
SOOŚ	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
SWOT	Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń (Strengths – Weaknesses – Opportunities – Threats)
UAM	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
UE	Unia Europejska
UNESCO	Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury
UZ	Uniwersytet Zielonogórski
WKP 2030	Wspólna Koncepcja Przyszłości 2030 dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań – Wizja 2030
WS	Wspólny Sekretariat

Spis treści

1. Wspólna strategia Programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki 9

1.1. Obszar objęty Programem 9

1.2. Wspólna strategia Programu: Podsumowanie głównych wspólnych wyzwań z uwzględnieniem różnic i nierówności gospodarczych, społecznych i terytorialnych, a także wspólnych potrzeb inwestycyjnych i komplementarności oraz synergii z innymi programami i instrumentami finansowania, wniosków z dotychczasowych doświadczeń oraz strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego, w przypadku, gdy obszar objęty programem w całości lub w części jest objęty co najmniej jedną strategią 9

1.3. Uzasadnienie wybranych celów polityki oraz celów specyficznych Interreg, odpowiadających im priorytetów, celów szczegółowych oraz form wsparcia z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, kwestii brakujących połączeń w infrastrukturze transgranicznej; 28

2. Priorytety 39

2.1. Priorytet 1: Innowacyjne pogranicze - transfer wiedzy i technologii na rzecz innowacyjnych rozwiązań 39

2.1.1. Cel szczegółowy 1.1: Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii 39

2.1.1.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego 39

2.1.1.2. Wskaźniki 42

2.1.1.3. Główne grupy docelowe 43

2.1.1.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych 43

2.1.1.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych 43

2.1.1.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji 44

2.2. Priorytet 2: Odporne i zrównoważone pogranicze – zmiany klimatu różnorodność biologiczna 45

2.2.1. Cel szczegółowy 2.4: Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego 45

2.2.1.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego 45

2.2.1.2. Wskaźniki 48

2.2.1.3. Główne grupy docelowe....49

2.2.1.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych....49

2.2.1.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych....49

2.2.1.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji....50

2.2.2. Cel szczegółowy 2.7: Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia....51

2.2.2.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego....51

2.2.2.2. Wskaźniki....53

2.2.2.3. Główne grupy docelowe....54

2.2.2.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych....54

2.2.2.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych....54

2.2.2.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji....54

2.3. Priorytet 3: Atrakcyjne pogranicze – edukacja, kultura i turystyka....56

2.3.1. Cel szczegółowy 4.2: Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online....56

2.3.1.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego....56

2.3.1.2. Wskaźniki....59

2.3.1.3. Główne grupy docelowe....61

2.3.1.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych....61

2.3.1.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych....61

2.3.1.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji....62

2.3.2. Cel szczegółowy 4.6: Wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych....63

2.3.2.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego 63

2.3.2.2. Wskaźniki 66

2.3.2.3. Główne grupy docelowe....68

2.3.2.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych 68

2.3.2.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych 68

2.3.2.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji 69

2.4. Priorytet 4: Pogranicze dialogu – współpraca mieszkańców i instytucji....70

2.4.1. Cel szczegółowy 6.1: Zwiększanie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych, w szczególności tych, którym powierzono zarządzanie konkretnym terytorium, i zainteresowanych stron 70

2.4.1.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego 70

2.4.1.2. Wskaźniki 73

2.4.1.3. Główne grupy docelowe....74

2.4.1.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych 74

2.4.1.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych 74

2.4.1.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji 74

2.4.2. Cel szczegółowy 6.3: Budowanie wzajemnego zaufania, w szczególności poprzez wspieranie działań ułatwiających kontakty międzyludzkie....76

2.4.2.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego 76

2.4.2.2. Wskaźniki 78

2.4.2.3. Główne grupy docelowe....79

2.4.2.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych 79

2.4.2.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych 79

2.4.2.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji 80

3. Plan finansowy 81

3.1. Środki finansowe w podziale na poszczególne lata 81

3.2. Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe 82

4. Działania podjęte w celu zaangażowania odpowiednich partnerów Programu w przygotowanie Programu Interreg oraz rola tych partnerów Programu we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji 83

5. Podejście do informowania o Programie Interreg i jego widoczności (cele, grupy docelowe, kanały komunikacyjne, w tym wykorzystanie mediów społecznościowych, w stosownych przypadkach, planowany budżet i stosowne wskaźniki monitorowania i ewaluacji) 86

6. Wskazanie wsparcia dla projektów o małej skali, w tym małych projektów w ramach funduszy małych projektów 89

7. Przepisy wykonawcze 90

7.1. Instytucje Programu 90

7.2. Procedura utworzenia wspólnego sekretariatu 92

7.3. Podział odpowiedzialności pomiędzy uczestniczącymi państwami członkowskimi oraz, w stosownych przypadkach, państwami trzecimi lub krajami partnerskimi oraz KTZ w przypadku korekt finansowych dokonywanych przez Instytucję Zarządzającą lub Komisję ..92

8. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami 94

Mapa 95

Załącznik 3 Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym, wraz z harmonogramem – artykuł 22 ust. 3 rozporządzenia ogólnego 96

1. Wspólna strategia Programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki

1.1. Obszar objęty Programem

Polska część obszaru objętego Programem obejmuje całe województwo lubuskie, w tym podregiony (NUTS3) gorzowski i zielonogórski. Niemiecka część obszaru to powiaty (NUTS3) Märkisch-Oderland, Oder-Spree oraz Spree-Neiße/Sprjewja-Nysa a także miasta na prawach powiatów (NUTS3) Frankfurt n. Odrą oraz Cottbus/Chóśebuz (po polsku: Chociebuż) w kraju związkowym Brandenburgia.

1.2. Wspólna strategia Programu: Podsumowanie głównych wspólnych wyzwań z uwzględnieniem różnic i nierówności gospodarczych, społecznych i terytorialnych, a także wspólnych potrzeb inwestycyjnych i komplementarności oraz synergii z innymi programami i instrumentami finansowania, wniosków z dotychczasowych doświadczeń oraz strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego, w przypadku, gdy obszar objęty programem w całości lub w części jest objęty co najmniej jedną strategią

Obszar objęty Programem obejmuje powierzchnię 20 374 km². Polska część obszaru zajmuje dwie trzecie powierzchni – 13 988 km², niemiecka część obszaru – niecałą jedną trzecią – 6 386 km². W dniu 31.12.2019 r. na obszarze objętym Programem mieszkało 1 657 295 osób, z czego 1 011 592 w polskiej części i 645 703 w niemieckiej części. Ze średnią 81 mieszkańców na kilometr kwadratowy, obszar objęty Programem jest słabo zaludniony.

Ze względu na zmiany demograficzne, gospodarcze zmiany strukturalne i coraz bardziej odczuwalne skutki zmian klimatycznych obszar objęty Programem, charakteryzujący się dobrym ostatnio rozwojem gospodarczym i rosnącymi współzależnościami transgranicznymi, stoi przed poważnymi wyzwaniami, których przezwyciężenie jest jednym z warunków wstępnych dla zrównoważonego rozwoju i atrakcyjnych warunków życia.

Demografia

Zmiany demograficzne postępują zarówno w polskiej jak i niemieckiej części obszaru objętego Programem. Liczba ludności maleje, a jednocześnie wzrasta odsetek osób starszych. W tym kontekście w przyszłości należy poświęcić więcej uwagi zarówno perspektywom życiowym młodych ludzi, kobiet i rodzin, jak i szczególnym potrzebom osób starszych. Odsetek osób z obcym obywatelstwem wzrasta w obu częściach obszaru, co można wiązać zarówno z migracją z zewnątrz, jak i z intensyfikacją przepływów transgranicznych.

W okresie 2013-2019 liczba ludności na obszarze objętym Programem zmniejszyła się o 0,3%. Prognozy przewidują do roku 2030 spadek liczby ludności o kolejne 3,9%. Oczekuje się, że spadek liczby ludności w niemieckiej części obszaru będzie nieco większy niż w części polskiej.

Znaczącym czynnikiem jest przede wszystkim zmiana struktury wiekowej społeczeństwa. O ile według prognoz odsetek dzieci i młodzieży oraz odsetek osób w wieku produkcyjnym

zmniejszy się do 2030 r. w każdej z części obszaru objętego Programem o ponad 10%, to udział osób powyżej 65 roku życia w ogólnej liczbie ludności zwiększy się o ponad 30%.

Udział osób z niepełnosprawnością w kraju związkowym Brandenburgia w stosunku do ogółu ludności wynosił w 2017 roku 11,0%, o 0,7% wyżej niż w 2013 r. W województwie lubuskim osoby z niepełnosprawnościami stanowiły w 2019 r. 34,2% osób w wieku 16-64 lat. Było to prawie 10% powyżej polskiej średniej. Odsetek osób z niepełnosprawnościami należy rozpatrywać w kontekście rosnącego udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności.

W okresie 2013-2019 liczba obcokrajowców na obszarze objętym Programem zwiększyła się ponad dwukrotnie. Po stronie niemieckiej jest to związane z przyjęciem uchodźców (od jesieni 2015 r.), a także ze zwiększonym napływem obywateli polskich. Powodem wzrostu po stronie polskiej jest przede wszystkim napływ pracowników z Europy Wschodniej. W roku 2019 w niemieckiej części obszaru mieszkało 35 975 osób z zagranicznym obywatelstwem, co oznacza 5,6% łącznej liczby ludności (średnia dla całych Niemiec to 13,5%). W polskiej części obszaru było to 16 976 osób, co oznacza udział około 1,7% ogółu ludności (średnia dla Polski to 1,0%). Liczba pracowników z zagranicy, którzy uzyskali zezwolenie na pracę w województwie lubuskim, wynosiła w 2019 r. ponad 16.000 osób. Od 2015 r. (niespełna 2700 wydanych zezwoleń) odnotowano znaczny wzrost ich liczby.

Liczba obywateli polskich mieszkających w niemieckiej części obszaru wzrosła w okresie 2013-2019 o 75,2% z 3 602 do 6 310 osób. W analogicznym okresie liczba obywateli niemieckich mieszkających na terenie województwa lubuskiego zwiększyła się o 87,4% z 2 454 do 4 599 osób.

Struktura powiązań transgranicznych

Według wykonanego dla Komisji Europejskiej w 2020 r. badania na temat współpracy i wymiany transgranicznej[1], to zakup towarów i usług, praca oraz korzystanie z usług publicznych (np. zdrowie czy edukacja) mają ponadprzeciętne znaczenie w obszarach wzdłuż granicy polsko-niemieckiej. Natomiast działania w zakresie rekreacji i turystyki mają mniejsze znaczenie niż w innych europejskich obszarach granicznych. Wskazuje to, że wymiana w tej dziedzinie może być jeszcze intensyfikowana w celu lepszego wykorzystania istniejącego potencjału.

Jednocześnie powody odwiedzin w kraju sąsiada różnią się znacznie w przypadku respondentów niemieckich i polskich. Z polskiej perspektywy większe znaczenie ma na przykład praca, odwiedzanie przyjaciół lub rodziny oraz korzystanie z usług publicznych. Z niemieckiej perspektywy znacznie ważniejszy jest natomiast zakup towarów i usług.

W kontekście akceptacji stosunków społecznych z mieszkańcami kraju sąsiada, np. w roli sąsiadów, kolegów z pracy, członków rodziny lub przełożonych, wyniki ankiety wykazują raczej niekorzystne wartości w porównaniu z innymi europejskimi obszarami granicznymi. Wskazuje to, że nadal istnieje potrzeba wzmacniania wzajemnego zaufania.

Edukacja i nauka języka

Istniejące bariery językowe są bardzo powoli przełamywane. Mimo rosnących powiązań transgranicznych liczba uczniów uczących się języka niemieckiego jako obcego w szkołach województwa lubuskiego spadła między 2013 a 2018 r. o 18,6% i wynosiła ok. 45%.

[1] European Commission: Cross-border cooperation in the EU – Report, Luxemburg, 2020

Jednocześnie, mimo dobrych wyników w projektach pilotażowych, nadal tylko bardzo niewielka część niemieckich uczniów (2019/2020 r.: 4,2%) uczy się języka polskiego jako obcego. Nie należy oczekiwać, że bez zdecydowanych działań uda się w perspektywie średnioterminowej osiągnąć znaczną poprawę w zakresie dwujęzyczności będącej warunkiem trwałej integracji obszaru objętego Programem.

Pandemia COVID-19 wywarła głęboki wpływ na edukację transgraniczną w postaci tymczasowego zamknięcia granicy lub ograniczenia jej przekraczania oraz okresowego nauczania zdalnego, w wyniku czego uczęszczanie do szkół zostało ograniczone, a przeprowadzenie egzaminów końcowych było zagrożone.

Systemy edukacji w Brandenburgii i w Polsce różnią się pod pewnymi względami w sposób znaczący. Dotyczy to nie tylko systemu kształcenia ogólnego ze szkołami podstawowymi i średnimi, ale także kształcenia zawodowego. Podczas gdy w Brandenburgii, podobnie jak w całych Niemczech, dominuje dualny system kształcenia zawodowego, w Polsce system ten dopiero się rozwija. Opisane różnice stanowią szczególne wyzwanie dla współpracy transgranicznej w dziedzinie edukacji.

Zatrudnienie i rynek pracy

Zatrudnienie na obszarze objętym Programem wzrosło o 4,9% w latach 2013-2018, a w polskiej części aż o 8,2%. Jednocześnie bardzo wyraźnie spadło bezrobocie. W 2019 r. wynosiło 4,9% w województwie lubuskim i 5,8% w kraju związkowym Brandenburgii. W niektórych branżach już teraz występuje niedobór wykwalifikowanych pracowników i siły roboczej, który może być zrekompensowany jedynie przez imigrację z zewnątrz. Pomimo znacznego wzrostu wzajemnych powiązań na rynku pracy, zwłaszcza poprzez osoby dojeżdżające z Polski do pracy w niemieckiej części obszaru objętego Programem, brak znajomości języka i trudności w uznawaniu kwalifikacji w ramach krajowych systemów kwalifikacji nadal stanowią bariery w dostępie do atrakcyjnych miejsc pracy.

Liczba pracowników objętych obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym z obywatelstwem polskim – czyli zarówno tych, którzy dojeżdżają z Polski do pracy przez granicę, jak też tych, którzy osiedlili się w Niemczech – zwiększyła się między 2015 a 2019 r. w niemieckiej części obszaru ponad dwukrotnie z 3 898 pracowników w 2015 r. do 8 798 w 2019 r. Porównywalne dane lub informacje na temat pracowników z niemieckim obywatelstwem w polskim podobszarze nie są dostępne, co można wiązać między innymi z utrzymującą się znaczną różnicą w wynagrodzeniach między niemieckim i polskim obszarem.

Pandemia COVID-19, związana z tymczasowym zamknięciem granicy oraz ograniczeniami i regulacjami w przekraczaniu granicy i pobycie w sąsiednim kraju, wywarła głęboki wpływ na transgraniczny rynek pracy. Uniemożliwiła zwłaszcza mieszkańcom Polski codzienne dojazdy do pracy po stronie niemieckiej.

W odniesieniu do całego kraju związkowego Brandenburgia, we wrześniu 2019 r. z 26 602 pracowników z polskim obywatelstwem, którzy podlegali składkom na ubezpieczenie społeczne, nieco poniżej 74% pracowało w sektorze usług, 21% w sektorze produkcyjnym, a 5% w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie. Jedna czwarta polskich zatrudnionych pracowała w sektorze transportu i magazynowania, jedna dziesiąta w przemyśle przetwórczym. Co piąty pracownik z obywatelstwem polskim pracował w ramach leasingu pracowniczego (przez agencję pracy tymczasowej). Według poziomu kwalifikacji 46% polskich pracowników było zatrudnionych na stanowiskach pomocniczych, 45% na stanowiskach robotników wykwalifikowanych a tylko po 5% na stanowiskach specjalistów i ekspertów.

Liczba pracowników transgranicznych z Polski posiadających miejsce pracy na terenie Berlina i Brandenburgii wzrosła znacznie od roku 2010. W Brandenburgii pracownicy transgraniczni koncentrują się przede wszystkim w powiatach przygranicznych, powiatach o większym potencjale gospodarczym oraz w ośrodkach zurbanizowanych, w związku z czym istnieje szczególne zapotrzebowanie na transgraniczne usługi w zakresie transportu publicznego.

Gospodarka i innowacyjność

Obszar objęty Programem ma zróżnicowaną strukturę gospodarczą, która obejmuje wiele sektorów produkcyjnych. Jednocześnie częściowo zauważalna słabość w zakresie innowacyjności niesie ze sobą ryzyko dla przyszłego rozwoju gospodarczego. Znaczące inwestycje w przemyśle i logistyce oraz przygotowanie kompleksowych inwestycji w celu zamortyzowania odchodzenia od energetyki węglowej na Łużycach kształtują zmiany gospodarcze na obszarze objętym Programem i prowadzą do nowych wyzwań dla rozwoju transgranicznego. Szczególnie w części niemieckiej duże znaczenie mają kwestie związane z przyszłością energetyki oraz wytwarzaniem i magazynowaniem energii ze źródeł odnawialnych.

Produkt krajowy brutto (PKB) na mieszkańca w latach 2013 do 2018 wzrósł w całym obszarze objętym Programem (przy uwzględnieniu inflacji). W 2018 r. wynosił 10.664 EUR w województwie lubuskim i 28.934 EUR w kraju związkowym Brandenburgia, przy czym występują znaczne różnice między obszarami miejskimi i wiejskimi, a po obu stronach uplasował się znacznie poniżej odpowiedniej średniej krajowej.

W niemieckiej części obszaru objętego Programem działalność gospodarcza koncentruje się na czterech regionalnych ośrodkach wzrostu: Fürstenwalde, Frankfurt n. Odrą - Eisenhüttenstadt, Cottbus/Chóśebuz i Spremberg/Grodk. Ważnymi ośrodkami przemysłowymi w województwie lubuskim są Zielona Góra, Gorzów Wlkp., Kostrzyn nad Odrą, Żary, Świebodzin i Nowa Sól.

W gminie Grünheide (Mark) w powiecie Odra-Sprewa zbudowano gigafabrykę producenta pojazdów elektrycznych, koncernu TESLA, o rocznej zdolności produkcyjnej do 500 000 pojazdów. Podobnymi dużymi inwestycjami są budowa centrum logistycznego firmy Amazon koło Świebodzina oraz stworzenie najnowocześniejszego w Europie zakładu taboru kolejowego w Cottbus/Chóśebuz. Inwestycje te mają znaczący wpływ na wspólny rynek pracy.

W kraju związkowym Brandenburgia udział energii ze źródeł odnawialnych w pierwotnym zużyciu energii urósł z 17,6% w roku 2013 do 23,5% w roku 2019. Największy udział ma wytwarzanie energii elektrycznej. Również w województwie lubuskim w tym okresie wzrósł udział energii odnawialnej w wytwarzaniu energii elektrycznej (z 12,3% w roku 2013 do 21,6% w roku 2019).

Kraj związkowy Brandenburgia i województwo lubuskie na podstawie swoich strategii innowacyjności zidentyfikowały klastry, w których łączą i promują swoje mocne strony gospodarcze. Ponadto na obszarze objętym programem działa szereg ośrodków technologicznych i inkubatorów przedsiębiorczości.

Zgodnie z zapisami Regional Innovation Scoreboard z 2021 r. kraj związkowy Brandenburgia i województwo lubuskie w porównaniu z poziomem krajowym osiągają wyniki w zakresie

innowacyjności poniżej średniej. Poza tym szereg znaczących wykonawców działań innowacyjnych w Brandenburgii znajduje się poza obszarem objętym Programem.

Poza przedsiębiorstwami prace badawcze i rozwojowe są prowadzone głównie w szkołach wyższych i instytutach badawczych obszaru objętego Programem. W niemieckiej części obszaru prace badawcze koncentrują się na Uniwersytecie Europejskim Viadrina (EUV) we Frankfurcie nad Odrą, na Brandenburskim Uniwersytecie Technicznym w Cottbus/Chóśebuz i Senftenberg/Zły Komorow (BTU Cottbus-Senftenberg) oraz w szeregu pozauniwersyteckich instytucji badawczych, takich jak np. IHP i CEBra. W polskiej części obszaru prace badawcze koncentrują się na Uniwersytecie Zielonogórskim (UZ) i związanych z nim instytucjach transferu wiedzy i technologii jak np. Park Naukowo-Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego w Zielonej Górze (Nowy Kisielin), Collegium Polonicum w Słubicach, Zamiejscowym Wydziale Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim Akademii Wychowania Fizycznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Akademii Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim.

W tym kontekście Uniwersytet Europejski Viadrina (EUV) i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM) w Collegium Polonicum prowadzą badania m.in. nad porównaniem systemów prawnych i konstytucyjnych Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej, procesami transformacyjnymi w społeczeństwach Europy Środkowej oraz różnymi aspektami rozwoju polsko-niemieckiego pogranicza. Nowy wspólny wydział European New School of Digital Studies (ENS), zlokalizowany w Collegium Polonicum, jest bezpośrednio związany z wyzwaniami obszaru objętego Programem, ponieważ skupia się na konsekwencjach zmian cyfrowych. Uniwersytet Zielonogórski i BTU Cottbus-Senftenberg prowadzą badania m.in. w zakresie magazynowania energii, efektywności energetycznej oraz rozwoju wiedzy i technologii w zakresie konstrukcji lekkich i robotyki. Ponadto Uniwersytet Zielonogórski oferuje kształcenie medyczne, co jest również ważne dla rozwoju medycyny uniwersyteckiej w Cottbus/Chóśebuz.

Na obszarze objętym Programem studiuje prawie 27 tys. osób na 11 wyższych uczelniach. Liczba studiujących spadła na całym obszarze między 2013/14 a 2018/19 r. o około jedną czwartą. Spadek ten był w polskiej części obszaru mniej więcej dwukrotnie wyższy (-30,2%) niż w części niemieckiej (-15,3%).

Kultura i współpraca kulturalna

Obszar objęty Programem posiada bogate, historycznie ściśle powiązane dziedzictwo kulturowe. Szeroki wachlarz instytucji i wydarzeń kulturalnych, rozległy i różnorodny krajobraz muzealny oraz unikalny krajobraz kulturowy oferują wiele wspólnych możliwości dla dalszego pogłębienia współpracy oraz intensyfikacji wymiany w dziedzinie turystyki i rekreacji. Świadomość wspólnego dziedzictwa może być zwiększona poprzez tworzenie transgranicznych sieci ofert w różnych obszarach tematycznych i ich udostępnianie bez barier.

W związku z barierami językowymi największym wyzwaniem pozostaje wzajemny dostęp do oferty kulturalnej. Istnieje również potrzeba zwiększenia dostępności istniejących atrakcji i ofert, opracowania nowych ofert i udostępnienia ich grupom docelowym z sąsiedniego kraju, np. poprzez opracowanie obcojęzycznych audioprzewodników, aplikacji, stron internetowych lub innych ofert informacyjnych. Ponadto, istnieje duży potencjał w łączeniu oferty kulturalnej z ofertą turystyczną i edukacyjną.

Obszar objęty Programem charakteryzuje się dużą różnorodnością instytucji i wydarzeń kulturalnych, z których liczne działają także transgranicznie. Teatry, filharmonie oraz duże sale koncertowe i muzyczne skupione są w miejskich ośrodkach funkcjonalnych – w Cottbus/Chóśebuz, Frankfurcie nad Odrą, Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze. Istnieją również liczne i różnorodne muzea informujące o historii miast i regionu, regionalnej kulturze i tradycjach, o historii przemysłu i rzemiosła, historii współczesnej, okresie wojny i dyktatury, o literaturze, sztuce, muzyce, przyrodzie i archeologii. Na szczególne podkreślenie zasługują muzea i miejsca pamięci związane z drugą wojną światową oraz z tradycją kultury serbołużyckiej na Łużycach.

Częścią ściśle powiązanej ze sobą historii kultury jest także unikalny krajobraz kulturowy z licznymi dworkami, pałacami, parkami i ogrodami, w tym również tymi, które współpracują w ramach Europejskiego Związku Parków Łużyckich oraz zabytki sakralne.

Współpraca kulturalna na obszarze objętym Programem jest intensywna, w szczególności w dwumiastach Frankfurt nad Odrą – Słubice oraz Guben - Gubin. Wyróżnikiem obszaru są festiwale filmowe oraz Zielona Góra będąca zagłębiem kabaretowym. Współpraca mająca na celu udostępnienie turystom zabytkowych parków i ogrodów Łużyc, była w minionych latach kontynuowana i rozwijana, między innymi poprzez trwałe wzmocnienie i nowe ukierunkowanie Europejskiego Związku Parków Łużyckich oraz zachowanie i wykorzystanie historycznych krajobrazów parkowych w Branitz i Zatoniu. W obszarze kultury pamięci dokonano waloryzacji miejsc pamięci np. związanych z wydarzeniami drugiej wojny światowej w Seelow, Kostrzynie, Słońsku, Dobiegniewie i Pniewie oraz udostępniono je transgranicznie.

Turystyka

Obszar objęty Programem jest szczególnie atrakcyjny dla turystyki ze względu na bogate dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, z wieloma możliwościami intensyfikacji powiązań transgranicznych. Międzynarodową sławę zawdzięcza m.in. wpisanemu na listę światowego dziedzictwa UNESCO Parkowi Mużakowskiemu / Muskauer Park oraz Geoparkowi UNESCO Łuk Mużakowa / Muskauer Faltenbogen. Cieszy się on ogólnopolską sławą m.in. jako region winiarski z Zieloną Górą jako polską stolicą wina i Lubuskim Szlakiem Wina i Miodu. Zainteresowanie turystów wzbudzają również , takie obiekty jak Szlak Fortyfikacji w Międzyrzeckim Rejonie Umocnionym.

Liczba gości na całym obszarze objętym Programem wzrosła w latach 2013 do 2019 o 16,2%, a liczba noclegów o 17,1%. W polskiej części obszaru zanotowano silniejszą tendencję wzrostową, zwłaszcza w odniesieniu do ilości noclegów, która wzrosła o 23,8%. Natomiast popyt na usługi turystyczne, biorąc pod uwagę liczbę noclegów, jest w niemieckiej części obszaru prawie 2,5-krotnie większy niż w części polskiej.

Turystyka – podobnie jak wszystkie inne sektory usług – została poważnie dotknięta ograniczeniami wynikającymi z pandemii COVID-19, a wymiana transgraniczna została tymczasowo praktycznie wstrzymana. Jednocześnie należy się spodziewać, że w wyniku pandemii pojawią się nowe szanse dla obszaru objętego Programem, np. w związku ze zmianą nawyków podróżowania, wzrostem znaczenia lokalnej rekreacji oraz potrzebą uczynienia transportu i mobilności przyjaznymi dla klimatu.

Istnieje duży potencjał dla turystyki poprzez dalszą rozbudowę i lepsze transgraniczne połączenie oraz promowanie szlaków rowerowych, pieszych i wodnych. Dotyczy to przede

wszystkim rozbudowy infrastruktury turystycznej, łącznie z powiązaniem jej z atrakcjami i ofertami kulturalnymi.

W niemieckiej części obszaru istnieje dobrze rozbudowana sieć tras rowerowych. Sieć szlaków rowerowych w polskiej części obszaru jest wciąż w trakcie tworzenia. Status transgranicznych tras rowerowych posiadają już Europejska Trasa Rowerowa (R1) / EuroVelo 2, szlak Beeskow-Sulęcin (R-67), Wstęga Odry i Doliny Szlauby oraz Trasa Rowerowa Odra-Nysa w połączeniu z Odrzańską Trasą Rowerową "Blue Velo" i Łużycką Trasą Doliny Nysy Łużyckiej. Po stronie polskiej trasy te nie zostały jeszcze wykonane, a po stronie niemieckiej nie zakończono jeszcze prac na niektórych odcinkach.

Brandenburgia jest krajem związkowym z największą liczbą zbiorników wodnych w całych Niemczech, z atrakcyjnymi terenami do uprawiania sportów wodnych również w niemieckiej części obszaru objętego Programem. Województwo lubuskie to również region charakteryzujący się dużą liczbą rzek i zbiorników wodnych. Część z nich oferuje dobre warunki do żeglarstwa i turystyki kajakowej, jak np. Pojezierze Dobiegniewskie z rzeką Drawą.

Ponadto, istnieje potencjał turystyczny rzek Odry i Warty oraz innych rzek na obszarze objętym Programem. Jednak ze względu na zmieniające się stany wód wiele rzek nie może być stale wykorzystywanych dla ruchu łodzi motorowych. Dlatego podobnie jak mniejsze rzeki i kanały oferują dobre warunki przede wszystkim do uprawiania ekologicznych sportów wodnych.

Przyroda i środowisko naturalne

Obszar objęty Programem charakteryzuje się bogatym i zróżnicowanym dziedzictwem naturalnym. Krajobrazy nadrzeczne Odry, Warty, Noteci, Nysy Łużyckiej i Bobru oraz Sprewy i Spreewaldu są ze sobą połączone i stanowią wyjątkowe środowisko życia dla roślin i zwierząt. Duże, nieprzerwane lasy i tereny podmokłe tworzą idealne korytarze migracyjne dla dzikich zwierząt. Jakość środowiska naturalnego w ciągu ostatnich dziesięcioleci ulegała ciągłej poprawie. Niemniej jednak nadal istnieje duża potrzeba działań w poszczególnych obszarach ochrony środowiska.

W kraju związkowym Brandenburgia i w województwie lubuskim prawie jedna trzecia powierzchni obu regionów jest uznana za obszar chroniony. Na terenie 16 dużych obszarów ochrony przyrody, takich jak parki narodowe na Warcie (Park Narodowy Ujście Warty) i Drawie (Drawieński Park Narodowy), jak również parki krajobrazowe Märkische Schweiz i Schlaubetal oraz rezerwat biosfery Spreewald, chroniona jest bioróżnorodność i krajobraz oraz prowadzona zrównoważona gospodarka zasobami.

Znaczną część powierzchni dużych obszarów ochrony przyrody stanowią tereny będące elementem Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych NATURA 2000. Do nich zaliczyć można m.in. doliny Odry i Starej Odry, Warty, Noteci, Sprewy, Nysy Łużyckiej, Bobru i mniejszych dopływów (np. Schlaube, Pliszka, Ilanka i Obra), a także obszary leśne i pojezierza, np. Märkische Schweiz, Lieberoser Endmoräne, Lasy Dobrosułowskie, Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie, Bory Dolnośląskie, Puszczę Notecką czy położoną nad Odrą, Wartą i Obrą Puszczę Rzepińską.

W kontekście znaczenia ochrony przyrody istotną rolę odgrywa współpraca regionalnych instytucji ochrony przyrody, stowarzyszeń i fundacji z kraju związkowego Brandenburgia i województwa lubuskiego, realizowana w ramach wieloletnich programów działania. Głównym

obszarem współpracy była w ostatnich latach wymiana doświadczeń na temat programów ochrony gatunków. Wymiana doświadczeń pomiędzy instytucjami, stowarzyszeniami i fundacjami zostanie w przyszłości rozszerzona o ochronę owadów oraz przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych.

Administracje odpowiedzialne za ochronę przyrody ściśle współpracują z innymi podmiotami. Dotyczy to w szczególności transgranicznych działań mających na celu zwiększenie wrażliwości społeczeństwa na kwestie związane z ochroną przyrody oraz promocji edukacji ekologicznej wśród ludności. Pracownicy administracji obszarów chronionych, centrów informacji turystycznej, Straży Ochrony Przyrody, członkowie stowarzyszeń ochrony przyrody i fundacji oraz przedstawiciele wielu innych podmiotów biorą aktywny udział w pozaszkolnej edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Jakość środowiska na obszarze objętym Programem od 2013 r. wykazuje tendencję do poprawy. Podobne trendy widoczne są również na poziomie narodowym. Zmiany dotyczą przede wszystkim jakości powietrza i stanu wód gruntowych. Z kolei w sektorze odpadów nie widać wyraźnej poprawy - pomimo selektywnej zbiórki odpadów i rosnących wskaźników recyklingu, ilość odpadów nadal rośnie. To samo dotyczy jakości wód powierzchniowych i ochrony gleby; również w tym przypadku wyznaczone cele środowiskowe nadal nie są osiągane.

Zmiana klimatu i adaptacja do zmian klimatycznych

Obszar objęty Programem już teraz jest silnie dotknięty skutkami zmian klimatu. Średnia roczna temperatura w Brandenburgii wzrosła w ostatnich 130 latach o 1,8 °C. W województwie lubuskim, zaliczanym już dziś do najcieplejszych regionów Polski, średnia dobowa temperatura powietrza wzrastała w latach 1981-2015 w tempie 0,3 °C na dekadę. W przypadku utrzymania dotychczasowych trendów zmian w Brandenburgii do roku 2050 należy liczyć się z dalszym wzrostem średniej rocznej temperatury powietrza o 1,1 do 1,5 °C.

W rezultacie nasilą się ekstremalne zjawiska pogodowe, takie jak susze, silne opady deszczu, burze i powodzie. Towarzyszyć temu będzie coraz większy niedobór wody i rosnące ryzyko pożarów lasów. Oczekuje się, że w przyszłości powodzie i niskie stany wód staną się bardziej ekstremalne, a infrastruktura techniczna będzie w przyszłości poddawana większym obciążeniom. To samo dotyczy bezpieczeństwa mieszkańców oraz gospodarki, zwłaszcza rolnictwa i leśnictwa. We wszystkich dziedzinach należy znaleźć rozwiązania mające na celu zwiększenie odporności obszaru objętego Programem na skutki zmiany klimatu.

Transport i mobilność

Transgraniczna dostępność w transporcie drogowym jest ogólnie zadowalająca. W przypadku transportu publicznego pozostaje ona jednak niezadowalająca. Pomimo wielkich wysiłków, nadal brakuje atrakcyjnych, inkluzyjnych oraz ciągłych usług transportowych oraz związanych z nimi systemów informacji i sprzedaży biletów. W niektórych przypadkach poprawa dostępności transgranicznej wymaga szeroko zakrojonych inwestycji w infrastrukturę transportu kolejowego, które muszą być skoordynowane i przygotowane w wymiarze transgranicznym.

Pod względem komunikacyjnym obszar objęty Programem jest bardzo korzystnie położony wzdłuż korytarza sieci bazowej TEN-T Morze Północne-Morze Bałtyckie. Dodatkowo przez województwo lubuskie przebiega w kierunku północ-południe korytarz sieci bazowej TEN-T

Bałtyk-Adriatyk. W bezpośredniej bliskości obszaru zlokalizowane są duże ośrodki i metropolie (Berlin, Wrocław, Poznań, Szczecin, Drezno, Lipsk).

Główne dalekobieżne połączenia drogowe to autostrady A10/A12/A2 Berliner Ring – Poznań – Warszawa, A13/A15/A18/A4 Berliner Ring – Cottbus/Chóśebuz – Wrocław (obecnie częściowo w przebudowie) oraz droga ekspresowa S3 Szczecin – Gorzów Wlkp. – Zielona Góra – Wrocław, która jest połączona z autostradą A2 przez węzeł Jordanowo. Poza tym ważną rolę w obszarze transgranicznym spełniają drogi federalne i krajowe.

Przez obszar objęty Programem przebiegają cztery transgraniczne linie kolejowe. Łączą one Berlin przez Kostrzyn nad Odrą z Gorzowem Wlkp., Berlin przez Frankfurt nad Odrą z Poznaniem, Gdańskiem, Warszawą, Zieloną Górą i Wrocławiem, Cottbus/Chóśebuz przez Guben i Gubin z Czerwieńskiem i Zieloną Górą (obecnie bez przewozów pasażerskich) oraz Cottbus/Chóśebuz przez Forst (Lausitz)/Baršć (Łužyca) z Żarami, Żaganiem i Legnicą. W kierunku północ-południe sieć tę uzupełniają m.in. linie ze Szczecina przez Kostrzyn nad Odrą i Zieloną Górę do Wrocławia, z Eberswalde do Frankfurtu nad Odrą, z Frankfurtu nad Odrą do Cottbus/Chóśebuz oraz z Gorzowa Wlkp. do Zielonej Góry.

Ważne ponadregionalne linie kolejowe Szczecin - Kostrzyn nad Odrą - Zielona Góra - Wrocław oraz Berlin - Frankfurt nad Odrą zostały w ostatnich latach zmodernizowane. Planowana jest modernizacja kolejnych linii i odcinków linii, przy czym w niektórych przypadkach wymagana jest również rozbudowa dwutorowa i inwestycje elektryfikacyjne (np. Berlin - Kostrzyn nad Odrą - Gorzów Wlkp.).

Z analizy jakości połączeń w transporcie kolejowym wynika, że dobra jakość połączeń występuje w szczególności na trasach z Berlina do Gorzowa Wlkp. i do Warszawy. Jednakże pomimo dobrych czasów przejazdu osiąganych również w przypadku połączeń Frankfurt n. Odrą – Zielona Góra oraz Forst (Lausitz)/Baršć (Łužyca) – Żary, jakość oferty w transporcie kolejowym jest niezadawalająca, głównie ze względu na niewielką ilość dostępnych połączeń. W południowej części obszaru objętego Programem jakość połączeń jest prawie zawsze niezadowalająca. Ponadto na połączeniach z Berlina do Kostrzyna nad Odrą oraz do Cottbus/Chóśebuz i dalej do Nysy Łużyckiej występują wąskie gardła spowodowane m.in. liniami jednotorowymi i/lub brakiem elektryfikacji.

W związku z obecnymi lub przewidywanymi ograniczeniami przepustowości istnieje indywidualna, wyraźna potrzeba podjęcia działań w celu poprawy usług na wszystkich transgranicznych połączeniach kolejowych.

Jedyne dwa autobusowe połączenia transgraniczne to kursujące co godzinę autobusy linii 983 Frankfurt n. Odrą – Słubice oraz linia 895 Guben – Gubin oferująca połączenia co pół godziny w godzinach szczytu komunikacyjnego. Istnieje również konieczność podjęcia działań w zakresie transgranicznych linii autobusowych, m.in. w celu zapewnienia ich finansowania oraz ram prawnych dla ich funkcjonowania.

Infrastruktura cyfrowa

Podaż infrastruktury szerokopasmowej i szybkiego Internetu na obszarze objętym Programem w ostatnich latach stale się poprawia. Luki istnieją zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Ograniczenia mobilności w związku z pandemią COVID-19 uświadomiły bardzo wyraźnie znaczenie możliwości komunikacji cyfrowej we wszystkich dziedzinach życia codziennego i

gospodarczego oraz potrzebę wielojęzycznego, transgranicznego łączenia platform i ofert cyfrowych.

Współpraca transgraniczna

Współpraca podmiotów społeczeństwa obywatelskiego oraz administracji samorządowych i regionalnych po obu stronach Odry i Nysy Łużyckiej stanowi od trzech dziesięcioleci ważny element dobrosąsiedzkich stosunków w regionie przygranicznym Brandenburgia-Polska. Dzięki dofinansowaniu w ramach programów Interreg oraz działaniom Euroregionów PRO EUROPA VIADRINA i Sprewa-Nysa-Bóbr w ubiegłych latach nastąpił dalszy wzrost powiązań transgranicznych we wszystkich dziedzinach życia. Działania te były aktywnie wspierane przez programy Interreg również w ramach Funduszy Małych Projektów (FMP), które na szeroką skalę promują współpracę społeczeństwa obywatelskiego. Niemniej jednak nadal konieczne są wysiłki na rzecz budowania zaufania i zmniejszania uprzedzeń oraz silniejszego włączania inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego w struktury współpracy transgranicznej.

Szczególne znaczenie dla współpracy transgranicznej mają stosunki bezpośrednio sąsiadujących ze sobą miast i gmin, a zwłaszcza dwumiast Frankfurt nad Odrą – Słubice i Guben – Gubin, których współpraca w ostatnich latach została zintensyfikowana, a także silniej zinstytucjonalizowana. Intensywnie współpracują również sąsiadujące ze sobą powiaty oraz ośrodki w regionie, które nie leżą w bezpośrednim sąsiedztwie granicy, jak np. miasta Cottbus/Chóśebuz i Zielona Góra. Instytucjonalizacja jest bardzo zaawansowana, zwłaszcza w przypadku dwumiasta Frankfurt nad Odrą – Słubice, gdzie obowiązuje Słubicko-Frankfurcki Plan Działania na lata 2020-2030, oraz w Guben-Gubin, gdzie regularnie odbywają się posiedzenia wspólnej komisji obu rad miejskich Euromiasta Guben-Gubin.

W Świecku od wielu lat działa Polsko-Niemieckie Centrum Współpracy Służb Granicznych, Policyjnych i Celnych. Ponadto w 2019 roku w Guben i Gubinie powołano wspólny polsko-niemiecki zespół policyjny. Kraj związkowy Brandenburgia, powiaty i Państwowa Straż Pożarna w województwie lubuskim współpracują w ramach wspólnych akcji ratowniczych i ćwiczeń oraz wspierają wymianę swoich członków. W zakresie transgranicznego ratownictwa medycznego w sierpniu 2021 r., po długich pracach przygotowawczych, podpisano umowę o współpracy pomiędzy leżącymi przy granicy brandenburskimi powiatami i miastami na prawie powiatu a Lubuskim Urzędem Wojewódzkim.

W przyszłości można wykorzystać dalsze synergie transgraniczne, szczególnie w zakresie usług publicznych, np. w dziedzinie stacjonarnej opieki zdrowotnej. Można również wykorzystać doświadczenia ze współpracy w dziedzinie rejestrów nowotworów i ginekologii. W związku z rozwojem demograficznym można również przewidzieć wspólne potrzeby w zakresie profilaktyki/opieki zdrowotnej, medycyny geriatrycznej i paliatywnej. Utworzenie uniwersyteckiego centrum medycznego w Cottbus/Chóśebuz, skoncentrowanego na cyfryzacji, może stanowić dalszy impuls do poprawy współpracy transgranicznej w dziedzinie opieki zdrowotnej, a także do nawiązania współpracy z Collegium Medicum w Zielonej Górze.

Stowarzyszenia tworzące Euroregiony PRO EUROPA VIADRINA i Sprewa-Nysa-Bóbr aktywnie uczestniczą w kształtowaniu współpracy transgranicznej. Towarzyszy temu kilkaset partnerstw projektowych w różnorodnych obszarach tematycznych, które są wspierane przez programy Interreg w ramach małych projektów.

Prioryzacja rekomendacji działań

Na podstawie analizy społeczno-ekonomicznej oraz analizy mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń zidentyfikowano szereg rekomendacji działań i uzupełniono je o rekomendacje działań członków polsko-niemieckiej grupy roboczej do spraw przygotowania Programu Interreg Brandenburgia – Polska 2021-2027:

I.1. Struktura przestrzenna, rozwój demograficzny i dostęp do dóbr i usług

- Umożliwienie transgranicznego świadczenia usług publicznych, szczególnie w dziedzinie transgranicznej opieki zdrowotnej
- Wzmocnienie i umożliwienie transgranicznej opieki zdrowotnej
- Radzenie sobie z wyzwaniami społecznymi poprzez podejścia transgraniczne
- Wzmocnienie atrakcyjności miejskich ośrodków funkcjonalnych i obszarów wiejskich poprzez popularyzację i wykorzystanie funkcji transgranicznych
- Intensyfikacja współpracy transgranicznej w zakresie planowania przestrzennego

I.2. Edukacja i nauka języka

- Ułatwienie nauki języka sąsiada
- Wzmocnienie kształcenia ustawicznego w kontekście transgranicznym oraz poprzez uwzględnienie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego
- Wzmocnienie transgranicznych kwalifikacji i kompetencji pracowników w sektorze edukacji
- Ulepszenie wspólnych metod i ofert w zakresie edukacji, nauki, szkoleń i doskonalenia zawodowego
- Wykorzystanie sprzyjających włączeniu społecznemu i dostępnych narzędzi cyfrowych w celu tworzenia lepszej współpracy i wspólnych ofert w sektorze edukacji
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej i centrów spotkań o znaczeniu transgranicznym, zapewnienie dostępności bez barier
- Ułatwienie wzajemnego uznawania komponentów kształcenia, dyplomów i kwalifikacji zawodowych

I.3. Kultura i współpraca kulturalna

- Pogłębienie współpracy kulturalnej, rozbudowa ofert kulturalnych z uwzględnieniem wszystkich odbiorców
- Poprawa dostępności transgranicznej ofert kulturalnych
- Wspieranie współpracy w zakresie społeczeństwa obywatelskiego

I.4. Rynek pracy i zatrudnienie

- Ulepszenie podejść i ofert w zakresie edukacji, nauki, szkoleń i doskonalenia zawodowego, także w odniesieniu do transgranicznego rynku pracy
- Zatrzymanie względnie przyciągnięcie do regionu specjalistów i pracowników, tworzenie perspektyw i promowanie równego dostępu do ogólnego rynku pracy

II.1. / II.2. Gospodarka i rozwój gospodarczy / Badania i rozwój

- Wzmocnienie transgranicznej sieci współpracy w gospodarce, nauce i badaniach w odniesieniu do regionalnych łańcuchów wartości i technologii przyszłości
- Ukierunkowanie rozwoju gospodarczego i badań na technologie przyszłości i procesy restrukturyzacji
- Stymulowanie transgranicznego transferu technologii i wiedzy

II.3. Turystyka

- Wzmocnienie transgranicznych sieci współpracy, rozbudowa wspólnego marketingu obszaru wsparcia
- Rozwijanie potencjału turystycznego, przy zapewnieniu włączenia społecznego
- Wzmocnienie wspólnych ofert w zakresie edukacji, nauki, szkoleń i doskonalenia zawodowego, w celu rozwoju regionu turystycznego przyjaznego dla klimatu
- Wzmocnienie świadomości potencjału turystycznego i akceptacji dla turystyki
- Przyczynianie się do odbudowy gospodarki poprzez wspieranie turystyki

III.1. Ochrona przyrody i środowiska naturalnego

- Poprawa transgranicznej ochrony przyrody i ochrony środowiska, wspieranie zrównoważonego rozwoju
- Wzmocnienie współpracy w ramach edukacji szkolnej i pozaszkolnej
- Rozwijanie potencjału turystycznego

III.2. Odnawialne źródła energii i transformacja energetyczna

- Wykorzystanie potencjału odnawialnych źródeł energii
- Stymulowanie transgranicznego transferu technologii i wiedzy
- Wzmocnienie świadomości w zakresie transformacji energetycznej

III.3. Zmiany klimatu i adaptacja do zmian klimatycznych, ochrona klimatu

- Poprawa ochrony klimatu poprzez wspólne działania, wspieranie adaptacji do zmian klimatu

IV. Transformacja systemów transportowych i mobilność

- Wspieranie mobilności zrównoważonej bez barier w kontekście transgranicznym
- Wspieranie usunięcia barier prawnych i organizacyjnych dla transportu transgranicznego
- Rozbudowa transgranicznej infrastruktury transportowej
- Poprawa dostępności transgranicznej
- Modernizacja transgranicznych dróg wodnych

V. Cyfryzacja

- Wykorzystanie narzędzi cyfrowych w celu lepszej współpracy, rozszerzenie ofert cyfrowych i udostępnianie ich bez barier

VI.1. Współpraca transgraniczna

- Pogłębienie współpracy transgranicznej oraz wspieranie kontynuacji dalszej współpracy, w celu przygotowania regionu przygranicznego na wyzwania przyszłości
- Wspieranie współpracy w zakresie społeczeństwa obywatelskiego
- Wspieranie transgranicznego przepływu informacji poprzez struktury instytucjonalne
- Poprawa transgranicznego przepływu informacji i wspólnych działań informacyjnych dla społeczeństwa
- Uwzględnienie wiedzy o kulturze, (administracyjnych) strukturach i procedurach, o języku sąsiednim oraz o kompetencjach międzykulturowych w ofertach edukacji, nauki, szkoleń i doskonalenia zawodowego
- Wykorzystanie narzędzi cyfrowych w celu transgranicznej informacji i komunikowania się

VI.2. Bezpieczeństwo i ochrona przed zagrożeniami

- Wspieranie współpracy w zakresie służb ratunkowych i ochrony przed zagrożeniami
- Wspieranie współpracy w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i zwalczania przestępczości
- Wspieranie usunięcia barier prawnych i organizacyjnych dla transgranicznego ratownictwa medycznego
- Wykorzystanie narzędzi cyfrowych w celu lepszej współpracy

Rekomendacje działań oceniono pod kątem ich znaczenia i możliwości ich wdrożenia w ramach programu Interreg, a członkowie polsko-niemieckiej grupy roboczej dokonali ich prioryzacji. Priorytetowe dla programu Interreg rekomendacje działań, co do których udało się uzyskać konsens wszystkich członków grupy roboczej, dały podstawę do wyboru celów politycznych i szczegółowych programu Interreg.

Na podstawie rekomendacji działań i dalszej dyskusji w ramach polsko-niemieckiej grupy roboczej została opracowana logika interwencji programu współpracy. Opiera się ona na czterech priorytetach, które są podzielone na łącznie siedem celów szczegółowych:

- Priorytet 1: Innowacyjne pogranicze - transfer wiedzy i technologii na rzecz innowacyjnych rozwiązań
- Priorytet 2: Odporne i zrównoważone pogranicze – zmiany klimatu i różnorodność biologiczna
- Priorytet 3: Atrakcyjne pogranicze – edukacja, kultura i turystyka
- Priorytet 4: Pogranicze dialogu – współpraca mieszkańców i instytucji

Programy Interreg realizowane na pograniczu polsko-niemieckim wspierają także współpracę i realizację wspólnych inicjatyw na całej granicy. Wsparcie to będzie realizowane poprzez wspólne międzyprogramowe warsztaty, konferencje i wspólne doradztwo oraz wymianę doświadczeń między projektami realizowanymi w ramach poszczególnych polsko-niemieckich programów współpracy w porównywalnej tematyce, w celu kapitalizacji ich efektów.

Podstawy przygotowania Programu

Opracowanie Programu współpracy było monitorowane przez polsko-niemiecką grupę roboczą (por. rozdział 4). W ramach przygotowań do Programu opracowano analizę społeczno-ekonomiczną i analizę SWOT (dostępne na stronie internetowej https://interregva-bb-pl.eu), z których w ścisłej współpracy z polsko-niemiecką grupą roboczą wyłoniono wymienione powyżej w niniejszym rozdziale rekomendacje działań oraz strategię Programu.

Program współpracy koresponduje z regionalnymi strategiami i programami finansowania w obszarze objętym Programem. Dotyczy to Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, podstaw strategii rozwoju regionalnego i strategicznych kierunków rozwoju regionalnego w kraju związkowym Brandenburgia oraz priorytetów polityki kraju związkowego i zadań przekrojowych dla wsparcia w ramach funduszy UE w Brandenburgii w okresie finansowania 2021-2027. Poza tym, wszystkie priorytety w znaczący sposób przyczyniają się do realizacji Strategii współpracy sąsiedzkiej na polsko-niemieckim obszarze powiązań kraju związkowego Brandenburgia.

W szczególności w przygotowaniu Programu uwzględniono następujące doświadczenia, strategie, analizy i badania:

- Koncepcje Rozwoju i Działania Euroregionu PRO EUROPA VIADRINA i Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr „Wizja 2030” w najnowszej wersji dostępnej podczas prac
- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (stan: luty 2021 r.)
- Podstawy strategii rozwoju regionalnego i kierunki strategiczne rozwoju regionalnego w kraju związkowym Brandenburgia (stan na dzień: 31.08.2021 r.)
- Priorytety polityki kraju związkowego i zadania przekrojowe dla wsparcia w ramach funduszy UE w Brandenburgii w okresie finansowania 2021-2027 (stan: sierpień 2021 r.)

- Koncepcja Kraju Związkowego Brandenburgia dla współpracy sąsiedzkiej w polsko-niemieckim obszarze powiązań (stan na dzień: 15.06.2021 r.)
- Border Orientation Paper Komisji Europejskiej dot. pogranicza polsko-niemieckiego (stan: maj 2019 r.)
- Wspólna Koncepcja Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań - Wizja 2030 (WKP 2030, stan: grudzień 2016 r.)
- doświadczenia z wdrażania programów współpracy Interreg IV A Polska-Brandenburgia 2007-2013 oraz Interreg V A Brandenburgia-Polska 2014-2020, udokumentowane m.in. w ramach ewaluacji obecnego i poprzednich programów
- podsumowanie kwestionariusza „Perspektywy polsko-brandenburskiej współpracy 2021-2027" (stan na marzec 2020 r.)

Dotychczasowe doświadczenia

Realizacja Programu współpracy Interreg V A Brandenburgia-Polska 2014-2020 została poddana ewaluacji w 2019 roku. Oprócz zaleceń dotyczących bardziej skutecznego i przejrzystego zarządzania obecnym programem współpracy, które dotyczyły w szczególności współdziałania instytucji Programu, bardziej przejrzystej oceny projektów i lepszej prezentacji zewnętrznej Programu, w odniesieniu do okresu finansowania 2021-2027 zalecono:

- ujednolicenie osi priorytetowych według istotnych podstawowych potrzeb społecznych i przedstawienie ich w sposób zwięzły i zorientowany na obywateli,
- wsparcie kosztów przygotowania projektów w formie ryczałtu do kwoty 15.000 EUR,
- zastąpienie obecnego portalu klienta Banku Inwestycyjnego Kraju Związkowego Brandenburgii (ILB) systemem eMS,
- zrezygnowanie z kontroli wydatków niemieckich partnerów projektów zgodnie z brandenburskim kodeksem budżetowym (Landeshaushaltsordnung, LHO).

W odniesieniu do Funduszu Małych Projektów (FMP) zalecono umożliwienie wspólnego finansowania projektów, uproszczenie procedury składania wniosków i rozliczania projektów do 5.000 EUR oraz odstąpienie od bardzo wąskiej interpretacji brandenburskiego prawa budżetowego przy rozliczaniu kosztów.

Zalecenia wynikające z oceny zostały podjęte i wdrożone w trakcie opracowywania programu współpracy, między innymi poprzez wybór celów szczegółowych, ukierunkowanie priorytetów oraz włączenie partnerów gospodarczych i społecznych.

Komplementarność z innymi programami UE

Program współpracy jest komplementarny z innymi programami UE realizowanymi na obszarze objętym Programem. W szczególności należy wziąć pod uwagę regionalne programy EFRR i EFS kraju związkowego Brandenburgia i województwa lubuskiego. W odniesieniu do regionalnego wsparcia z EFRR w Brandenburgii i Lubuskiem istnieje potencjał dla komplementarnych działań transgranicznych lub synergii, w szczególności w odniesieniu do obszarów wsparcia innowacji (Priorytet 1) oraz zmiany klimatu i

różnorodności biologicznej (Priorytet 2). Komplementarne możliwości wsparcia z regionalnych programów EFS istnieją przede wszystkim odnośnie tworzenia sieci regionalnych rynków pracy i edukacji (Priorytet 3).

Poza tym, Program współpracy umożliwia działania wspierające inicjatywy transgraniczne w ramach regionalnych programów EFRR i EFS (Priorytet 4).

Wsparcie w ramach programów Interreg odróżnia się od programów pierwszego celu polityki spójności („Investment for jobs and growth") w szczególności:

- koncentracją na transgranicznej wartości dodanej,
- międzynarodową złożonością partnerstw projektowych
- oraz charakterem ukierunkowanym na współpracę, a w mniejszym stopniu inwestycyjnym.

Aktywna koordynacja z odpowiednimi programami głównego nurtu, w szczególności EFRR, EFS i EFRROW Brandenburgii oraz RPO Lubuskie, gwarantuje, że projekty Interreg A nie będą powielać ich działań i że przy realizacji projektów o podobnych celach wykorzystywane są efekty synergii. Instytucja Zarządzająca programu współpracy uczestniczy jako gość w posiedzeniach Komitetu Monitorującego dla programów EFRR, EFRROW i EFS kraju związkowego Brandenburgia.

Koordynację komplementarności i synergii pomiędzy programem a Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubuskiego zapewnia fakt, że niektóre instytucje lokalne, regionalne i krajowe są jednocześnie reprezentowane w komitecie monitorującym programu oraz komitetach monitorujących programów regionalnych i krajowych. Ponadto, w ramach celu szczegółowego Interreg „Zwiększanie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych, w szczególności tych, którym powierzono zarządzanie konkretnym terytorium, i zainteresowanych stron" przewiduje się wsparcie działań ukierunkowanych na pogłębienie współpracy między beneficjentami celem wykorzystania europejskich, krajowych i regionalnych programów wsparcia na rzecz współpracy transgranicznej.

W odniesieniu do sąsiednich programów współpracy na pograniczu polsko-niemieckim istnieją ze względu na zbieżne cele szczegółowe bardzo dobre warunki do realizacji wspólnych inicjatyw wzdłuż granicy polsko-niemieckiej. Cele szczegółowe 2.4, 4.2, 4.6 oraz cel specyficzny Interreg 6 zostały wybrane przez wszystkie polsko-niemieckie programy współpracy (cele szczegółowe 6.1 i 6.3 przez program MVBBPL oraz BBPL, 6.6 przez PLSN). Dodatkowo istnieją dalsze podobieństwa z Programem Interreg Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia/Polska w odniesieniu do wyboru celów szczegółowych 1.1 i 2.7 (por. również załącznik 3). Z transnarodowym programem Interreg Central Europe istnieje zbieżność ze względu na cele szczegółowe 1.1, 2.4, 2.7 oraz cel specyficzny Interreg 6.1. Natomiast zbieżność z transnarodowym programem Interreg Baltic Sea Region jest ograniczona do celu szczegółowego 1.1 oraz celu specyficznego Interreg 6.1. Przez wspieranie współpracy w dziedzinie zorientowanych na zastosowanie badań i rozwoju Program wnosi wkład w rozwój europejskiego obszaru badawczego. Przy wdrażaniu Programu powinno się zwracać uwagę na możliwie pełne wykorzystanie synergii z programem Horizon Europe.

Działania w ramach celu szczegółowego (CS) 4.2 dotyczącego kształcenia, nauki języka oraz zdobywania kompetencji interkulturowych wykazują elementy komplementarności z programem Erasmus +. Elementy synergii z programem Erasmus + w ramach działań

skierowanych do młodych ludzi (działania wspierające uczestnictwo młodzieży w Erasmus +) mogą być również istotne w ramach CS 6.3. Ewentualne dalsze synergie zostaną ocenione w ramach planowanej wymiany informacji z krajowymi instytucjami realizującymi program Erasmus + w Polsce i Niemczech oraz na podstawie rocznych programów prac ERASMUS+.

Zgodność z dokumentami strategicznymi

Poprzez swój wkład w zrównoważony rozwój przestrzenny, integrację ponad granicami i zdrowe środowisko naturalne Program współpracy wspiera realizację celów **Agendy Terytorialnej 2030**, czyli budowanie sprawiedliwej Europy, która oferuje perspektywy dla wszystkich ludzi i miejsc oraz zielonej Europy, która chroni wspólne podstawy życia i kształtuje przemiany społeczne.

Na poziomie nadrzędnym Program współpracy odpowiada na wyzwania w zakresie klimatu i środowiska, przed którymi Unia Europejska stanie w najbliższych latach w ramach **Europejskiego Zielonego Ładu**. Unia Europejska przywiązuje dużą wagę do tych celów w kontekście polityki strukturalnej. Jak opisano w punktach preambuły (10) i (11) rozporządzenia (UE) 2021/1060, oczekuje się, że fundusze strukturalne wniosą znaczący wkład w przeciwdziałanie zmianom klimatu i utracie różnorodności biologicznej.

W ramach Priorytetu 1 Program chce wspierać innowacyjność w dziedzinach ważnych dla Zielonego Ładu, takich jak zdrowie, energia odnawialna, wodór, gospodarka niskoemisyjna, mobilność i konstrukcje lekkie. Przyczyni się to do osiągnięcia celów w zakresie zapewnienia czystej, przystępnej cenowo i bezpiecznej energii, mobilizacji przemysłu na rzecz czystej gospodarki o obiegu zamkniętym oraz przyspieszenia przejścia do zrównoważonej i inteligentnej mobilności. Istnieją również powiązania z transformacją gospodarczą związaną z odchodzeniem od energetyki węglowej na Łużycach, uzupełniającą działania podejmowane na poziomie krajowym i europejskim, np. poprzez Fundusz Sprawiedliwej Transformacji.

W ramach Priorytetu 2 poprzez projekty z zakresu ochrony klimatu i adaptacji do zmian klimatu Program przyczyni się do osiągnięcia celu transformacji ekologicznej. Ponadto lepsza współpraca w zakresie transgranicznej ochrony przed pożarami i klęskami żywiołowymi wzmocni odporność na skutki zmiany klimatu.

Jednocześnie transgraniczne projekty i działalności dotyczące ochrony i rozwoju różnorodności biologicznej oraz zrównoważonego wykorzystania krajobrazów naturalnych i kulturowych przyczynią się do ochrony i odbudowy ekosystemów, do osiągania celów w zakresie różnorodności biologicznej oraz do realizacji celu „zero zanieczyszczeń" na rzecz środowiska wolnego od zanieczyszczeń. Zgodnie z „Polsko-niemieckim traktatem o dobrym sąsiedztwie" promowane mają być poza tym wspólne projekty w zakresie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, aby zwiększyć świadomość obywateli, przedsiębiorstw i administracji w kwestiach związanych ze zmianami klimatu, ochroną klimatu i adaptacją do zmian klimatu, a także z ochroną przyrody i środowiska.

Priorytet 3 wspiera zrównoważony, transgraniczny rozwój turystyki.

Wszystkie priorytety Programu współpracy w różnorodny sposób odnoszą się do wytycznych **Wspólnej Koncepcji Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań**:

I. „Wykorzystanie zalet policentrycznej struktury osadniczej" – uwzględnianie implikacji sąsiedztwa dla rozwoju lokalnego i regionalnego (Priorytet 4)

II. „Poprawa połączeń transportowych” – dalsza rozbudowa atrakcyjnych i konkurencyjnych połączeń w transgranicznych przewozach regionalnych i międzynarodowych (Priorytet 4)

III. „Inwestowanie w ludzi” – dalszy rozwój kompetencji interkulturowych, wspieranie nauki języka sąsiada, ułatwienie dostępu do rynku pracy sąsiada oraz intensyfikacja współpracy szkół wyższych (Priorytet 3)

IV. „Promowanie trwałego i zrównoważonego wzrostu” – wsparcie rozwoju transgranicznych stosunków gospodarczych, zwiększenie intensywności turystyki oraz zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego poprzez transfer wiedzy i technologii w dziedzinie transformacji systemu energetycznego (Priorytet 1, Priorytet 3)

V. „Zabezpieczanie podstaw dla wysokiej jakości życia” – ochrona i udostępnianie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, wzmacnianie transgranicznych powiązań przyrodniczych, ochrona zasobów naturalnych oraz zmniejszanie zagrożenia powodziami, klęskami i katastrofami (Priorytet 2)

Partnerzy programu postrzegają wspieranie projektów o znaczeniu strategicznym, w tym projektów lub działań o charakterze międzyprogramowym, jako szansę na systematyczne podejmowanie kluczowych wyzwań dla obszaru objętego programem oraz zwiększenie widoczności współpracy transgranicznej na obszarze objętym programem i poza nim (por. załącznik 3).

Poprzez działania, które będą wspierane, Program przyczyni się do realizacji Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego. Dotyczy to w szczególności celów:

- „Bogata i zdrowa przyroda” poprzez wkład Priorytetu 2 w utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego na obszarze objętym Programem
- „Łączenie ludzi w regionie” poprzez wkład Priorytetu 4 (i wszystkich innych priorytetów) w poprawę warunków dla lepszego wzajemnego zrozumienia i współpracy transgranicznej instytucji
- „Poprawa globalnej konkurencyjności Regionu Morza Bałtyckiego” poprzez wkład Priorytetu 1 w transfer wiedzy i technologii oraz wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań
- „Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie i zarządzanie ryzykiem” poprzez wkład Priorytetu 2 w zarządzanie i zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatycznych, np. poprzez lepszą współpracę w zakresie ochrony przeciwpożarowej i ochrony ludności.

Spójność z zasadami horyzontalnymi

Zrównoważony rozwój - poprzez Priorytet 2 Program współpracy kładzie szczególny nacisk na wspieranie zrównoważonego rozwoju. Zrównoważony rozwój jest również realizowany jako cel przekrojowy w ramach innych priorytetów, np. w ramach wprowadzania innowacyjnych rozwiązań (Priorytet 1) czy w ramach działań promujących zrównoważoną turystykę (Priorytet 3). Przy wyborze projektów ich wkład w zrównoważony rozwój zostanie odrębnie oceniony.

Równość kobiet i mężczyzn - uczestnictwo w dofinansowanych projektach i korzystanie z ich wyników jest otwarte w równym stopniu dla kobiet i mężczyzn. Przy wyborze projektów ich wkład w równość płci zostanie odrębnie oceniony.

Równe szanse i niedyskryminacja - Program współpracy umożliwia wszystkim obywatelom uczestnictwo w dofinansowanych projektach i korzystanie z ich rezultatów bez dyskryminacji i barier. Organizatorzy projektów muszą zapewnić w odpowiedniej formie możliwość niedyskryminacyjnego i pozbawionego barier uczestnictwa w dofinansowanych projektach. Aspekty niedyskryminacji i dostępności zostaną odrębnie ocenione przy wyborze projektów.

Przy wdrażaniu Programu zapewnia się przestrzeganie zasad horyzontalnych zgodnie z art. 9 rozporządzenia (UE) 2021/1060, w szczególności poszanowania praw podstawowych i zgodności z Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej, równości mężczyzn i kobiet, działań przeciwko wszelkim formom dyskryminacji oraz unikania znaczących negatywnych oddziaływań na zrównoważony rozwój.

Poprzez transgraniczną, interdyscyplinarną współpracę i zwiększone zaangażowanie inicjatyw społecznych Program ma również na celu przyczynienie się do realizacji inicjatywy Nowy europejski Bauhaus na rzecz inkluzyjnego, zrównoważonego i zróżnicowanego społeczeństwa.

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

W trakcie przygotowywania Programu została sporządzona Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko (SOOŚ). Zbadano, w jakim stopniu Program uwzględnia zasadę „nie czyń poważnych szkód" („Do No Significant Harm", zasada DNSH).

Wyniki prognozy oddziaływania na środowisko udostępniono opinii publicznej. Realizacja Programu odbywać się będzie zgodnie z zapisami Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec w zakresie ocen oddziaływania na środowisko i strategicznych ocen oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, podpisanej dnia 10 października 2018 r.

1.3. Uzasadnienie wybranych celów polityki oraz celów specyficznych Interreg, odpowiadających im priorytetów, celów szczegółowych oraz form wsparcia z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, kwestii brakujących połączeń w infrastrukturze transgranicznej;

Tabela 1

Wybrany cel polityki lub cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
1.Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	CS 1.1 Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	1. Innowacyjne pogranicze - transfer wiedzy i technologii na rzecz innowacyjnych rozwiązań	Ze względu na zmiany demograficzne, gospodarcze zmiany strukturalne i coraz bardziej odczuwalne skutki zmian klimatycznych obszar objęty Programem stoi przed poważnymi wyzwaniami, których przezwyciężenie jest warunkiem dla zrównoważonego rozwoju i atrakcyjnych warunków życia. W tym kontekście częściowo zauważalna słabość w zakresie innowacji niesie ze sobą ryzyko dla przyszłego rozwoju gospodarczego, nawet jeżeli rozwój koniunktury w ostatnich latach był bardzo dobry i realizowane były duże inwestycje przemysłu i logistyki. Istnieje duże zapotrzebowanie na innowacyjne rozwiązania - czy to w celu sprostania zmianom gospodarczym, które w niemieckiej części obszaru nabiorą jeszcze większego tempa ze względu na zbliżające się wycofanie się z energetyki węglowej, czy też w celu sprostania praktycznym wyzwaniom w obliczu rosnących powiązań transgranicznych, np. w dziedzinie transgranicznej opieki zdrowotnej i mobilności transgranicznej. W tym kontekście wspieranie współpracy transgranicznej powinno umożliwić aktywizację potencjału innowacyjnego poprzez transgraniczny transfer wiedzy i technologii oraz wdrażanie

Wybrany cel polityki lub cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			innowacyjnych rozwiązań. Do tego celu można wykorzystać w szczególności uniwersytety i instytucje badawcze oraz zróżnicowaną strukturę gospodarczą na obszarze objętym Programem. Dzięki wyborowi tego celu można realizować projekty służące wzmocnieniu współpracy transgranicznej w zakresie nauki, badań i transferu technologii poprzez tworzenie sieci, rozszerzanie istniejących i nawiązywanie nowych kooperacji transgranicznych między uczelniami, instytucjami badawczymi i przedsiębiorstwami. Ponadto można realizować projekty, które przyczyniają się do wprowadzania innowacyjnych, przyszłościowych rozwiązań w ramach działań transgranicznych. Uzasadnienie wyboru form wsparcia: patrz rozdział 2.1.1.5 do CS 1.1
2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	CS 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego;	2. Odporne i zrównoważone pogranicze – zmiany klimatu i różnorodność biologiczna	Obszar objęty Programem już dziś jest silnie dotknięty skutkami zmiany klimatu. Dotyczy to na przykład nasilającej się suszy, związanego z nią niedoboru wody oraz rosnącego ryzyka pożarów lasów. Oczekuje się, że w przyszłości powodzie i niskie stany wód staną się bardziej ekstremalne, a infrastruktura techniczna będzie w przyszłości poddawana większym obciążeniom. To samo dotyczy zdrowia i środowiska życia mieszkańców oraz gospodarki, zwłaszcza rolnictwa i leśnictwa. W związku z dalej postępującą zmianą klimatu należy się spodziewać, że jej oddziaływania będą w przyszłości jeszcze się nasilać.

Wybrany cel polityki lub cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			W tym kontekście wspieranie współpracy transgranicznej w ramach tego celu powinno umożliwić poszerzanie wiedzy na temat zmian klimatycznych, ochrony klimatu i adaptacji do zmian klimatycznych poprzez wymianę transgraniczną, zwiększenie odporności obszaru objętego Programem na skutki zmian klimatycznych poprzez działania adaptacyjne we wszystkich dziedzinach życia oraz wspólne przygotowanie i realizację działań prewencyjnych i obronnych przed zagrożeniami. Dzięki wyborowi tego celu można realizować projekty, których przedmiotem są wspólne analizy, koncepcje oraz działania transgraniczne dotyczące zmian klimatycznych, ochrony klimatu i adaptacji do zmian klimatycznych, które służą dalszej poprawie współpracy w zakresie ochrony przed negatywnymi skutkami zmian klimatycznych, np. w dziedzinie ochrony przeciwpożarowej i ochrony przed skutkami klęsk i katastrof. Ponadto mogą być realizowane projekty, które wspierają transgraniczną wymianę i przekazywanie informacji na temat zmian klimatu, ochrony klimatu i adaptacji do zmian klimatu oraz lepiej przygotowują siły ratownicze do działań transgranicznych. Uzasadnienie wyboru form wsparcia: patrz rozdział 2.1.1.5 do CS 2.4.
2.Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	CS 2.7	2. Odporne i zrównoważone pogranicze – zmiany	Obszar objęty Programem charakteryzuje się bogatym dziedzictwem naturalnym oraz cennymi obszarami przyrodniczymi z obszarami NATURA

Wybrany cel polityki lub cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	klimatu i różnorodność biologiczna	2000 i dużymi obszarami chronionymi. Krajobrazy nadrzeczne Odry, Warty, Nysy Łużyckiej i Bobru są ze sobą połączone i stanowią bogate środowisko życia dla roślin i zwierząt. Duże, niepofragmentowane siedliska tworzą idealne korytarze migracyjne dla dzikich zwierząt. Obszar objęty Programem charakteryzuje się historycznie ukształtowanym krajobrazem kulturowym z licznymi ogrodami i parkami, jak również antropogenicznie ukształtowanym krajobrazem górniczym Łużyc z jego wielkoskalowymi skutkami dla transgranicznego bilansu wodnego oraz powstawaniem nowych siedlisk i typów krajobrazu. Jakość środowiska na obszarze objętym Programem ulegała ciągłej poprawie w ciągu ostatnich dziesięcioleci. Niemniej jednak istnieje potrzeba podjęcia działań w tym zakresie, zwłaszcza w odniesieniu do rozproszonych emisji substancji szkodliwych, jak również podstawowych problemów ochrony gleby i gospodarki o obiegu zamkniętym. W tym kontekście wspieranie współpracy transgranicznej w ramach tego celu powinno umożliwić ochronę i zrównoważone wykorzystanie wspólnego dziedzictwa naturalnego i historycznie ukształtowanych krajobrazów kulturowych na obszarze objętym Programem, zachowanie i rozwój bioróżnorodności z uwzględnieniem istniejących i nowych siedlisk i typów krajobrazu oraz podniesienie transgranicznej świadomości w zakresie ochrony przyrody i ochrony środowiska oraz wartości bioróżnorodności.

Wybrany cel polityki lub cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			Dzięki wyborowi tego celu można realizować projekty, których przedmiotem są wspólne strategie, koncepcje oraz działania transgraniczne służące ochronie i zrównoważonemu wykorzystaniu krajobrazów przyrodniczych i kulturowych, a które przyczyniają się do ochrony i rozwoju różnorodności biologicznej. Ponadto można realizować projekty, które wspierają wymianę tematyczną i tworzenie sieci kontaktów między odpowiednimi podmiotami oraz przyczyniają się do podnoszenia świadomości na temat zrównoważonego rozwoju i wartości różnorodności biologicznej. Uzasadnienie wyboru form wsparcia: patrz rozdział 2.1.1.5 do CS 2.7.
4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	CS 4.2 Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	3. Atrakcyjne pogranicze – edukacja, kultura i turystyka	Międzypokoleniowy transfer znajomości języka sąsiada i kompetencji międzykulturowych oraz kwalifikacje zawodowe, które mogą być wykorzystywane ponad granicami, mają wielkie znaczenie dla gospodarczego rozwoju i spójności społecznej. Jednakże istniejące bariery językowe są przełamywane powoli i konieczne są zdecydowane działania, aby osiągnąć w perspektywie średnioterminowej znaczną poprawę w zakresie dwujęzyczności na obszarze wsparcia. Przy tym obszar ten stoi w obliczu poważnych wyzwań związanych ze zmianami demograficznymi, zmianami gospodarczymi oraz niedoborem wykwalifikowanych pracowników i siły roboczej, a bariery w transgranicznym dostępie do atrakcyjnych miejsc pracy muszą być niwelowane. Jednocześnie istnieją

Wybrany cel polityki lub cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			wyraźne różnice między systemami edukacji w Brandenburgii i w Polsce, a szkoły wyższe z obszaru objętego Programem muszą znaleźć odpowiedź na zmniejszającą się liczbę studentów. Wreszcie pandemia COVID-19 pokazała, jak wielkie są braki cyfryzacji w tej dziedzinie. W tym kontekście wspieranie współpracy transgranicznej w ramach tego celu powinno umożliwić intensyfikację nauki języka sąsiada oraz zdobywanie kompetencji międzykulturowych i interdyscyplinarnych od okresu przedszkolnego do dorosłości oraz opracowanie i stworzenie wspólnych możliwości w zakresie dwujęzycznej nauki, szkoleń i studiów, jak również wspólnych ofert w zakresie uczenia się przez całe życie. W ten sposób mieszkańcy obszaru objętego Programem mają uzyskać zdolność lepszego wykorzystania i kształtowania istniejących transgranicznie możliwości. Dzięki wyborowi tego celu można realizować projekty, których przedmiotem jest tworzenie, udostępnianie i promocja wspólnych ofert i komponentów edukacyjnych we wszystkich grupach wiekowych i obszarach kształcenia, zarówno w formie analogowej, jak i cyfrowej. Ponadto można realizować projekty, które służą transgranicznej wymianie wiedzy i kompetencji w dziedzinie edukacji, transgranicznej orientacji zawodowej oraz tworzeniu sieci powiązań regionalnych rynków pracy i edukacji.

Wybrany cel polityki lub cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			Uzasadnienie wyboru form wsparcia: patrz rozdział 2.1.1.5 do CS 4.2.
4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	CS 4.6 Wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	3. Atrakcyjne pogranicze – edukacja, kultura i turystyka	Obszar objęty Programem posiada bogate, historycznie ściśle ze sobą powiązane dziedzictwo kulturowe, dające solidną podstawę i wiele punktów stycznych do budowania wspólnej tożsamości regionalnej i dalszego pogłębiania współpracy kulturalnej. Dzięki temu dziedzictwu kulturowemu razem z zasobami przyrodniczymi obszar objęty Programem jest atrakcyjny w szczególności dla turystyki przyrodniczej i kulturowej z wieloma możliwościami intensyfikacji i rozbudowy powiązań transgranicznych. Znajduje to również odzwierciedlenie w rozwoju turystyki, który był w ostatnich latach ogólnie pozytywny. Jednakże wszystkie sektory usług - a więc również kultura i turystyka - zostały poważnie dotknięte ograniczeniami wynikającymi z pandemii COVID-19, a wymiana transgraniczna została na pewien czas prawie całkowicie wstrzymana. W związku z tym konieczna jest odbudowa tych sektorów gospodarki. W tym kontekście wspieranie współpracy transgranicznej w ramach tego celu powinno umożliwić transgraniczne udostępnianie kultury, przyrody jak i uprawianie turystyki oraz wzmocnić wkład kultury i turystyki w rozwój gospodarczy i spójność społeczną obszaru objętego Programem. Szczególną uwagę należy zwrócić na możliwości wynikające ze zrównoważonej turystyki, wzmocnienia lokalnych struktur gospodarczych, zaangażowania i

Wybrany cel polityki lub cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			aktywizacji wspólnot lokalnych oraz zmiany nawyków podróżowania (z większym naciskiem na lokalny wypoczynek) w wyniku pandemii COVID-19. Dzięki wyborowi tego celu można realizować projekty, które poprawiają transgraniczną dostępność istniejących ofert kulturalnych i turystycznych oraz wspierają tworzenie nowych ofert, które powstaną w wyniku transgranicznego łączenia ofert kulturalnych i turystycznych. Ponadto można realizować projekty, które służą transgranicznej wymianie wiedzy i kompetencji, dalszemu rozwojowi sieci tematycznych i sieciowej współpracy podmiotów w dziedzinie kultury i turystyki. Projekty te wniosą znaczący wkład w poprawę sytuacji lokalnej gospodarki i tym samym w rozwój społeczny oraz podniesienie poziomu życia mieszkańców. Uzasadnienie wyboru form wsparcia: patrz rozdział 2.1.1.5 do CS 4.6.
6 Interreg: Lepsze zarządzanie współpracą	CSI 6.1 Zwiększanie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych, w szczególności tych, którym powierzono zarządzanie konkretnym terytorium, i zainteresowanych stron	4. Pogranicze dialogu – współpraca mieszkańców i instytucji	Współpraca organów administracji publicznej i wszystkich organizacji uczestniczących we współpracy transgranicznej stanowi podstawę dobrosąsiedzkich stosunków w obszarze objętym Programem. W obliczu wyzwań wynikających ze zmian demograficznych, zmian gospodarczych i skutków zmiany klimatu, a także w kontekście rosnących powiązań transgranicznych konieczne jest, aby wszystkie zaangażowane podmioty dalej rozwijały swoje zdolności współpracy transgranicznej, dalej poprawiały jakość swojej współpracy i

Wybrany cel polityki lub cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			transgranicznej komunikacji oraz uwzględniały interesy mieszkańców i przedsiębiorców z kraju sąsiada w decyzjach politycznych i administracyjnych. Pandemia COVID-19 wyraźnie to jeszcze raz uwypukliła. Ponadto należy w dalszym ciągu przełamywać i usuwać przeszkody w obszarze prawnym i administracyjnym, na przykład w dziedzinie transgranicznej opieki zdrowotnej i usług użyteczności publicznej oraz mobilności transgranicznej. W tym kontekście wspieranie współpracy transgranicznej w ramach tego celu powinno umożliwić poprawę zdolności administracji i innych podmiotów do kształtowania dalszej integracji obszaru objętego Programem, do wykorzystania transgranicznego potencjału rozwojowego, do usuwania barier prawnych i administracyjnych i do inicjowania impulsów dla zrównoważonego rozwoju dla dobra mieszkańców i przedsiębiorstw. W tym celu można realizować projekty przyczyniające się do poprawy transgranicznego zarządzania współpracą i wspierania transgranicznych kontaktów sieciowych oraz współpracy we wszystkich istotnych obszarach tematycznych, łącznie z wymianą doświadczeń i transferem dobrych praktyk z innych polsko-niemieckich i europejskich regionów granicznych. Poza tym mogą być realizowane projekty służące przygotowywaniu i udostępnianiu istotnych informacji na temat powiązań transgranicznych dla różnych grup docelowych oraz

Wybrany cel polityki lub cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			zmniejszaniu i usuwaniu przeszkód prawnych i administracyjnych. Uzasadnienie wyboru form wsparcia: patrz rozdział 2.1.1.5 do CS 6.1
6. Interreg: Lepsze zarządzanie współpracą	CSI 6.3 Budowanie wzajemnego zaufania, w szczególności poprzez wspieranie działań ułatwiających kontakty międzyludzkie	4. Pogranicze dialogu – współpraca mieszkańców i instytucji	Powiązania transgraniczne zintensyfikowały się w ubiegłych latach we wszystkich dziedzinach życia. Proces ten jest bardzo skutecznie wspierany w ramach współpracy transgranicznej przez małe projekty dotyczące spotkań międzyludzkich, które są realizowane w ramach Funduszu Małych Projektów (FMP) i promują współpracę społeczeństwa obywatelskiego na szeroką skalę. Niemniej jednak, z uwagi na utrzymujące się bariery językowe oraz wynikające z różnic w dochodach asymetryczne powiązania transgraniczne na obszarze objętym Programem, konieczne są nadal wysiłki na rzecz budowania zaufania i zmniejszania uprzedzeń oraz silniejszego włączania inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego w struktury współpracy transgranicznej. W tym kontekście wspieranie współpracy transgranicznej w ramach tego celu powinno nadal umożliwiać aktywne spotkania różnych grup społecznych i wiekowych oraz wspieranie transgranicznego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w celu trwałego wzmocnienia wzajemnego zaufania. W tym celu można wspierać projekty, których przedmiotem jest promowanie transgranicznych

Wybrany cel polityki lub cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			kontaktów między mieszkańcami obszaru objętego Programem w ramach odpowiednich formatów we wszystkich kontekstach społecznych. Projekty powinny być adresowane do różnych grup wiekowych i odzwierciedlać różnorodność życia społecznego na obszarze objętym Programem. Uzasadnienie wyboru form wsparcia: patrz rozdział 2.1.1.5 do CS 6.3.

2. Priorytety

2.1. Priorytet 1: Innowacyjne pogranicze - transfer wiedzy i technologii na rzecz innowacyjnych rozwiązań

2.1.1. Cel szczegółowy 1.1: Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

2.1.1.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Wybierając cel szczegółowy 1.1 Program zamierza przyczynić się do rozwijania i wzmacniania zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywania zaawansowanych technologii poprzez bardziej efektywne wykorzystanie istniejących regionalnych zasobów badawczych w ramach współpracy transgranicznej oraz poprzez wsparcie wdrażania innowacyjnych rozwiązań.

W trakcie realizacji Programu współpracy w ramach tego celu oczekuje się w szczególności następujących rodzajów działań:

1) transgraniczna współpraca uczelni wyższych, instytucji badawczych oraz przedsiębiorstw, w celu wspierania transgranicznego transferu wiedzy i technologii i wdrażania innowacyjnych rozwiązań;

2) rozbudowa istniejących lub nawiązanie nowych transgranicznych kooperacji między uczelniami wyższymi, instytucjami badawczymi i przedsiębiorstwami, które przyczyniają się do aktywizacji potencjału innowacyjnego i wdrażania innowacyjnych i zrównoważonych rozwiązań np. w dziedzinach zdrowia, odnawialnych źródeł energii, efektywności energetycznej i inteligentnych systemów energetycznych, technologii wodorowych, gospodarki niskoemisyjnej, mobilności oraz konstrukcji lekkich;

3) transgraniczne działania w celu wsparcia badań i rozwoju nakierowanych na praktyczne zastosowania oraz wdrażania nowych technologii przez przedsiębiorstwa, administrację publiczną i obywateli;

4) działania na rzecz wspierania innowacyjnych, zorientowanych na przyszłość rozwiązań w zakresie transgranicznej zrównoważonej i multimodalnej mobilności;

5) działania w celu wypracowania i wypróbowania innowacyjnych, przyszłościowych rozwiązań służących poprawie jakości transgranicznej ochrony zdrowia;

6) działania mające na celu inicjowanie i wzmacnianie partnerstw, które mogą prowadzić do wspólnych wniosków badawczych wyższych uczelni i instytucji badawczych.

Tworzenie transgranicznych powiązań sieciowych, rozbudowa istniejących i nawiązywanie nowych transgranicznych kooperacji między uczelniami wyższymi, instytucjami badawczymi i przedsiębiorstwami ma przyczynić się do zmniejszenia obserwowanej częściowo słabości innowacji w obszarze objętym Programem. Oczekiwane działania powinny wspierać transgraniczny transfer wiedzy i technologii, aktywować potencjał innowacyjny poprzez łączenie niepołączonych wcześniej zasobów oraz promować wdrażanie innowacyjnych rozwiązań. Częścią tych działań transgranicznych może być również rozbudowa istniejących

i budowanie nowych transgranicznych ekosystemów innowacyjności, np. w celu wspierania procesów tworzenia firm i innowacji w firmach.

W kontekście zmian demograficznych, gospodarczych i strukturalnych na obszarze objętym Programem oraz istniejących, wymienionych w regionalnych strategiach innowacyjnych Kraju Związkowego Brandenburgia (innoBB 2025 plus) oraz województwa lubuskiego (Inteligentne specjalizacje województwa lubuskiego), odpowiadających sobie kompetencji, szczególne znaczenie mają takie dziedziny jak ochrona zdrowia, odnawialne źródła energii i inteligentne systemy energetyczne, technologie wodorowe, gospodarka niskoemisyjna, mobilność i konstrukcje z materiałów lekkich, jak również badania kosmiczne.

Wyzwania w kontekście zmian demograficznych, gospodarczych i strukturalnych na obszarze objętym Programem przyczyniają się do zapotrzebowania na innowacyjne, przyszłościowe rozwiązania. Odpowiedzią na to zapotrzebowanie będą transgraniczne działania służące wsparciu badań i rozwoju nakierowane na praktyczne zastosowania, wdrażanie nowych technologii oraz opracowanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań.

Priorytet stanowią przy tym działania transgraniczne, które w szczególny sposób odnoszą się do regionalnych potrzeb lub szans. Dotyczy to na przykład wspierania innowacyjnych, zorientowanych na przyszłość rozwiązań w dziedzinie zrównoważonej i multimodalnej mobilności oraz opracowania i wprowadzania innowacyjnych rozwiązań w celu poprawy jakości transgranicznej opieki zdrowotnej. W zakresie badań i rozwoju nakierowanych na praktyczne zastosowania chodzi w szczególności o opracowywanie i wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w dziedzinie odnawialnych źródeł energii i inteligentnych systemów energetycznych, technologii wodorowych, gospodarki niskoemisyjnej i konstrukcji z materiałów lekkich.

Finansowanie w ramach tego celu opiera się na szerokim rozumieniu innowacyjności i podejściu ukierunkowanym na konkretne miejsce (place-based approach), które uwzględnia możliwości podmiotów z obszaru objętego Programem. W centrum uwagi znajdują się wszelkiego rodzaju innowacyjne procesy, produkty lub działania, które wynikają ze zdobywania wiedzy w przedsiębiorstwach, administracji publicznej lub innych innowacyjnych jednostkach. Chodzi przy tym przede wszystkim o „nadrabianie zaległości” poprzez przejmowanie pomysłów, wynalazków i innowacji oraz transfer wiedzy i rozwiązań z innych regionów, w celu sprostania wyzwaniom społecznym.

Dofinansowanie działań inwestycyjnych w ramach tego celu jest możliwe wyłącznie w związku z transgranicznymi działaniami, służącymi wspieraniu badań i rozwoju nakierowanych na praktyczne zastosowania, wdrażaniu nowych technologii oraz opracowaniu i wprowadzaniu innowacyjnych rozwiązań. Możliwe jest wsparcie zarówno zapewnienia niezbędnego wyposażenia, jak i mniejszych inwestycji w infrastrukturę budowlaną.

Wkładem dofinansowanych działań transgranicznych do tego celu jest w szczególności liczba organizacji współpracujących ponad granicami, które przyczyniają się do transgranicznego usieciowienia, rozbudowy istniejących i nawiązywania nowych transgranicznych kooperacji między uczelniami wyższymi, instytucjami badawczymi i przedsiębiorstwami. Ponadto wkład ten będzie widoczny w liczbie innowacyjnych rozwiązań, które zostaną wspólnie opracowane i wprowadzone w ramach działań transgranicznych, liczbie wspólnie opracowanych i wdrożonych w projektach działań pilotażowych oraz liczbie nowopowstałych w wyniku transgranicznej współpracy transgranicznych sieci innowacyjnych.

Długofalowym efektem dofinansowanych działań transgranicznych będzie w szczególności liczba organizacji, które po zakończeniu projektów współpracują ponad granicami ze zdefiniowanym celem kooperacji oraz liczba innowacyjnych rozwiązań, które zostaną podjęte lub rozbudowane przez organizacje w celu szerszej realizacji.

W ramach celu szczegółowego 1.1. Program wnosi wkład do celu sformułowanego w Strategii EU dla regionu Morza Bałtyckiego: „Poprawa globalnej konkurencyjności regionu Morza Bałtyckiego”. Wspiera on ponadnarodową współpracę między przedsiębiorstwami i podmiotami działającymi na rzecz innowacji. Rozwiązania opracowane w regionie Morza Bałtyckiego mogą być podjęte i dalej rozwijane przez podmioty z obszaru wsparcia.

Wspierane rodzaje działań zalicza się do zgodnych z zasadą "nie czyń poważnych szkód" (DNSH) w rozumieniu art. 9 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Ze względu na ich charakter nie oczekuje się ich znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

2.1.1.2. Wskaźniki

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
1	1.1	RCO 90	Projekty na rzecz transgranicznych sieci innowacyjnych	Projekty	0	2
1	1.1	RCO 87	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacje	0	20
1	1.1	RCO 116	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązania	0	5
1	1.1.	RCO 84	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Akcje pilotażowe	0	3

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
1	1.1	RCR 84	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacje	0	2021	10	System monitoringu	
1	1.1	RCR 104	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązania	0	2021	3	System monitoringu	

2.1.1.3. Główne grupy docelowe

Oczekuje się, że transgraniczne projekty i działania finansowane w ramach tego celu będą oddziaływać w szczególności na następujące grupy docelowe:

- uczelnie wyższe i instytucje badawcze;
- ośrodki transferu technologii, instytucje i organizacje otoczenia biznesu;
- przedsiębiorstwa publiczne i prywatne;
- jednostki samorządu terytorialnego (samorządy lokalne i regionalne);
- placówki opieki zdrowotnej;
- osoby korzystające z transgranicznego transportu publicznego i transgranicznych usług zdrowotnych.

2.1.1.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Nie dotyczy.

2.1.1.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W Programie nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych, ponieważ działania przewidziane w Programie nie spełniają przesłanek określonych w art. 58 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne i prawne czy w kapitał obrotowy, które uznaje się jako finansowo wykonalne i które nie uzyskują wystarczającego finansowania ze źródeł rynkowych, z reguły nie będą wspierane. Program wspiera w CS 1.1 działania o charakterze nieinwestycyjnym, poprzez które np. tworzone są sieci międzynarodowe i realizowana jest współpraca transgraniczna w dziedzinie badań i rozwoju. Jeżeli z programu są wspierane inwestycje, to dotyczą one projektów pilotażowych, np. w sektorze zdrowia lub w obszarze zrównoważonej i multimodalnej mobilności, które nie są nastawione na generowanie zysków, ale na rozwiązania leżące w interesie publicznym i publicznie dostępne. Nawet jeśli funkcjonowanie tych inwestycji jest zapewnione po zakończeniu projektu, nie mają one potencjału do zwrotu wsparcia w ciągu 8 lat po zakończeniu okresu finansowania (por. art. 62 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060). W związku z tym najwłaściwszą formą wsparcia projektów w tym CS są dotacje.

2.1.1.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
1	1.1	EFRR	028 Transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i sektorem szkolnictwa wyższego	1.320.375
1	1.1	EFRR	029 Procesy badawcze i innowacyjne, transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i uczelniami wyższymi, koncentrujące się na gospodarce niskoemisyjnej, odporności i przystosowaniu się do zmian klimatu	990.280
1	1.1	EFRR	012 Działania badawcze i innowacyjne w publicznych organizacjach badawczych, instytucjach szkolnictwa wyższego i ośrodkach kompetencji, w tym tworzenie sieci kontaktów (badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe, studia wykonalności)	990.280
1	1.1	EFRR	030 Procesy badawcze i innowacyjne, transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami koncentrujące się na gospodarce o obiegu zamkniętym	990.280
1	1.1	EFRR	023 Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej, przedsiębiorczości i zdolności przedsiębiorstw dostosowania się do zmian	990.280
1	1.1	EFRR	026 Wsparcie dla klastrów innowacyjnych, w tym między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i organami publicznymi oraz sieciami biznesowymi, z korzyścią głównie dla MŚP	1.320.375

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
1	1.1	EFRR	01 Dotacja	6.601.870

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
1	1.1	EFRR	33 Inne podejścia – Brak ukierunkowania terytorialnego	6.601.870

2.2. Priorytet 2: Odporne i zrównoważone pogranicze – zmiany klimatu różnorodność biologiczna

2.2.1. Cel szczegółowy 2.4: Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.2.1.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Ze względu na dużą podatność obszaru objętego Programem na konsekwencje przemian klimatycznych Program poprzez wybór celu szczegółowego 2.4 zamierza przyczynić się do jak najlepszego zarządzania procesem adaptacji do zmian klimatycznych.

Na obszarze wsparcia dotyczy to przede wszystkim częstszego występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych takich jak ulewne deszcze, powodzie lub susze. Program zamierza w tym celu wspierać przede wszystkim dostosowane do zmian klimatycznych, wykorzystanie wspólnych zasobów naturalnych oraz bardziej ścisłą współpracę w zakresie zapobiegania i obrony przed zagrożeniami przyrodniczymi związanymi z klimatem.

W trakcie realizacji Programu współpracy w ramach tego celu oczekuje się w szczególności następujących rodzajów działań:

1) opracowywanie transgranicznych analiz oraz opracowanie i wdrażanie transgranicznych koncepcji, rozwiązań i planów działań służących adaptacji klimatycznej i zmniejszeniu śladu węglowego, np. w dziedzinach niedoboru wody i suszy, środowiska naturalnego w miastach (tereny zielone, klimat w miastach), rolnictwa i leśnictwa, parków i ogrodów;

2) poprawa technicznych, merytorycznych oraz prawno-administracyjnych warunków transgranicznej ochrony przed skutkami klęski i katastrof, np. wspólne plany ochrony i plany alarmowe oraz wyposażenie techniczne niezbędne do ich realizacji;

3) przygotowanie sił ratunkowych do działań transgranicznych, np. wspólne ćwiczenia oraz ułatwienie wymiany informacji;

4) transgraniczna wymiana i informacja nt. zmian klimatycznych, ochrony klimatu i adaptacji klimatycznej.

Obszar objęty Programem jest już dziś silnie dotknięty skutkami zmian klimatu. W tym kontekście opracowanie transgranicznych analiz oraz opracowanie i wdrożenie transgranicznych koncepcji, rozwiązań i planów działania wykaże, w jaki sposób można zwiększyć odporność obszaru na skutki zmian klimatu poprzez działania adaptacyjne. Szczególne znaczenie mają takie dziedziny jak niedobór wody i susza, środowisko naturalne w miastach (tereny zieleni, klimat w miastach), tworzenie zielonych korytarzy bioróżnorodności, rolnictwo i leśnictwo oraz parki i ogrody, ponieważ są one szczególnie dotknięte skutkami zmian klimatu.

Jednocześnie opracowanie transgranicznych analiz, koncepcji i planów działania oraz wdrożenie transgranicznych przedsięwzięć pokaże, w jaki sposób można zwiększyć regionalny wkład w ochronę klimatu poprzez zmniejszenie śladu węglowego. W tym kontekście szczególne znaczenie mają takie dziedziny jak zachowania konsumentów,

rolnictwo, mobilność lokalna i regionalna oraz turystyka, w których zmiany zachowań i zmiany praktyk gospodarczych mają stosunkowo duże oddziaływanie.

Poprzez wzajemne oddziaływanie na siebie kwestii związanych z adaptacją do zmian klimatu i kwestii ochrony klimatu oczekuję się, że zwiększona zostanie regionalna świadomość zmian klimatu i ich skutków, a w konsekwencji ułatwione będzie podjęcie i dalsza realizacja strategii i planów działania w tych obszarach. Transgraniczna wymiana i informacja nt. zmian klimatycznych, ochrony klimatu i adaptacji klimatycznej mają w tym zakresie również funkcję wspierającą.

Ze zmian klimatycznych wynikają konkretne zagrożenia na obszarze objętym Programem. Należą do nich np. zwiększone ryzyko pożarów lasów, zagrożenie powodziowe wzdłuż rzek oraz większe obciążenie infrastruktury technicznej, takiej jak sieci elektryczne i infrastruktura liniowa, jak również zmniejszenia zasobu wód gruntowych. Poprawa technicznych, merytorycznych oraz prawno-administracyjnych warunków transgranicznej ochrony przeciwpożarowej i ochrony przed skutkami klęsk i katastrof oraz wspólnego zarządzania zasobami wodnymi powinna umożliwić przeciwdziałanie tym zagrożeniom. Będzie to realizowane poprzez wdrażanie wspólnie opracowanych rozwiązań osadzonych w transgranicznych strategiach i planach działania. Obejmuje to np. wspólne plany ochrony i plany alarmowe oraz wyposażenie techniczne niezbędne do ich realizacji .

Przygotowanie jednostek ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony przed skutkami klęsk i katastrof do działań transgranicznych np. poprzez wspólne ćwiczenia z zakresu ochrony ludności i ułatwianie wymiany informacji, uzupełnia te działania o poziom szkolenia praktycznego i zastosowania wcześniej opracowanych podstaw

Dofinansowanie działań inwestycyjnych w ramach tego celu jest możliwe na podstawie transgranicznych potrzeb udokumentowanych we wspólnych analizach zapotrzebowania w dziedzinie adaptacji do zmian klimatu - łącznie z transgraniczną ochroną przeciwpożarową i ochroną przed skutkami klęsk i katastrof - oraz w ramach transgranicznych działań służących adaptacji do zmian klimatu i zmniejszeniu śladu węglowego. Możliwe jest wsparcie zarówno zapewnienia niezbędnego wyposażenia, jak i inwestycji w infrastrukturę budowlaną, szczególnie w przypadku wykorzystania rozwiązań opartych na przyrodzie (ang. nature-based solutions).

Wkład dofinansowanych działań transgranicznych do tego celu wyraża się w szczególności w liczbie osób uczestniczących we wspólnych działaniach transgranicznych np. w ramach zapobiegania i zwalczania zagrożeń czy też w transgranicznej wymianie i informacji na temat zmian klimatycznych, ochrony klimatu i adaptacji klimatycznej. Ponadto wyraża się on w liczbie rozwiązań, które są wspólnie opracowywane i wdrażane w ramach działań transgranicznych mających na celu adaptację do zmian klimatu i zmniejszenie śladu węglowego oraz w liczbie wspólnie opracowanych i wdrożonych w projektach działań pilotażowych.

Długofalowym efektem dofinansowanych działań transgranicznych będzie w szczególności liczba rozwiązań służących adaptacji do zmian klimatu i zmniejszeniu śladu węglowego, które zostaną podjęte lub rozbudowane przez organizacje w celu szerszej realizacji.

Projekty w ramach celu szczegółowego 2.4 wnoszą wkład do celu sformułowanego w Strategii EU dla regionu Morza Bałtyckiego: „Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie i zarządzanie ryzykiem”. Doświadczenia zgromadzone w toku współpracy partnerów będą

również cenne dla innych regionów obszaru Morza Bałtyckiego. Jednocześnie rozwiązania wypracowane w regionie Morza Bałtyckiego mogą być zaadoptowane na obszarze wsparcia.

Wspierane rodzaje działań zalicza się do zgodnych z zasadą "nie czyń poważnych szkód" (DNSH) w rozumieniu art. 9 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Ze względu na ich charakter nie oczekuje się ich znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

2.2.1.2. Wskaźniki

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
2	2.4	RCO 81	Uczestnictwo we wspólnych działaniach transgranicznych	Uczestnicy	0	800
2	2.4	RCO 116	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązania	0	6
2	2.4	RCO 84	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Akcje pilotażowe	0	2

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
2	2.4	RCR104	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązania	0	2021	3	System monitoringu	

2.2.1.3. Główne grupy docelowe

Oczekuje się, że transgraniczne projekty i działania finansowane w ramach tego celu będą oddziaływać w szczególności na następujące grupy docelowe:

- jednostki samorządu terytorialnego (samorządy lokalne i regionalne);
- organizacje i instytucje społeczeństwa obywatelskiego i publiczne właściwe w zakresie ochrony środowiska i ochrony klimatu, edukacji i doskonalenia, adaptacji do zmian klimatu, ochrony przeciwpożarowej i ochrony przed skutkami klęsk i katastrof, a także jednostki administracji państwowej działające w tych obszarach;
- uczelnie wyższe i instytucje badawcze;
- mieszkańcy obszaru objętego Programem.

2.2.1.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Nie dotyczy.

2.2.1.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W Programie nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych, ponieważ działania przewidziane w Programie nie spełniają przesłanek określonych w art. 58 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne i prawne czy w kapitał obrotowy, które uznaje się jako finansowo wykonalne i które nie uzyskują wystarczającego finansowania ze źródeł rynkowych, z reguły nie będą wspierane. W CS 2.4. Program wspiera działania nieinwestycyjne, takie jak tworzenie sieci międzynarodowych, transgraniczna wymiana informacji, analizy lub rozwiązania o charakterze niegospodarczym. W przypadku gdy inwestycje są wspierane przez Program, są to inwestycje, które jako takie nie generują przychodów, np. działania dotyczące zapobiegania pożarom i klęskom żywiołowym lub dostosowania do zmiany klimatu, lub działania, których rentowność finansowa wprawdzie zapewnia przynajmniej częściowe funkcjonowanie, ale nie mają one potencjału do zwrotu wsparcia w ciągu 8 lat po zakończeniu okresu finansowania (por. art. 62 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060). Dlatego też dotacje są najwłaściwszą formą wsparcia dla projektów w tym CS.

2.2.1.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
2	2.4	EFRR	059 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: pożary (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	1.650.467
2	2.4	EFRR	058 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: powodzie i osunięcia ziemi (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	1.650.468
2	2.4	EFRR	060 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	1.650.467
2	2.4	EFRR	046 Wsparcie dla podmiotów, które świadczą usługi wspierające gospodarkę niskoemisyjną i odporność na zmiany klimatu, w tym działania w zakresie zwiększania świadomości	1.650.468
2	2.4	EFRR	079 Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura	1.650.467

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
2	2.4	EFRR	01 Dotacja	8.252.337

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
2	2.4	EFRR	33 Inne podejścia – Brak ukierunkowania terytorialnego	8.252.337

2.2.2. Cel szczegółowy 2.7: Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

2.2.2.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Z uwagi na wyjątkowo wysoką jakość obszarów przyrodniczych na obszarze objętym Programem oraz ich zagrożenie w wyniku zmian klimatycznych, Program wybiera cel szczegółowy 2.7 „Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia". W ten sposób Program ma przyczynić się do zachowania transgranicznej różnorodności biologicznej i poprawy stanu środowiska naturalnego poprzez działania transgraniczne.

W trakcie realizacji Programu współpracy w ramach tego celu oczekuje się w szczególności następujących rodzajów działań:

1) transgraniczne strategie, koncepcje i działania w zakresie ochrony i zrównoważonego wykorzystania krajobrazów przyrodniczych i kulturowych

2) transgraniczne rozwiązania w zakresie zachowania różnorodności biologicznej, łącznie z opracowaniem niezbędnych do tego podstaw koncepcyjnych;

3) transgraniczna wymiana wiedzy i kompetencji oraz wsparcie transferu dobrych praktyk w kwestiach związanych z ochroną i zrównoważonym wykorzystaniem krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz ochroną i rozwojem różnorodności biologicznej;

4) wspólne, realizowane transgranicznie działania służące zwiększeniu świadomości zrównoważonego rozwoju oraz znaczenia różnorodności biologicznej, łącznie z edukacją na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Działania rodzaju 1 i 2 przyczyniają się do wspólnego utrzymania i ostrożnego dalszego rozwoju bogatego dziedzictwa przyrodniczego oraz krajobrazów przyrodniczych i kulturowych na obszarze objętym Programem. Dla zachowania i rozwoju różnorodności biologicznej szczególnie ważne jest transgraniczne powiązanie różnorodnych siedlisk roślin i zwierząt, skuteczna ochrona istniejących siedlisk oraz włączenie nowych siedlisk i typów krajobrazu do wspólnych koncepcji ochrony i użytkowania.

Organy administracji i społeczeństwo obywatelskie współpracują od wielu lat na obszarze objętym Programem w dziedzinie ochrony przyrody i środowiska. Dzięki tej współpracy istnieje już wiele punktów stycznych i podstaw merytorycznych, które mogą być wykorzystane do przygotowania transgranicznych rozwiązań w zakresie ochrony i zrównoważonego wykorzystania krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz ochrony i rozwoju różnorodności biologicznej.

Działania rodzaju 3 mają umożliwić połączenie wiedzy dostępnej na obszarze objętym Programem w celu jej praktycznego wdrożenia. Jednocześnie Program przyczyni się do dalszego pogłębienia współpracy i merytorycznej wymiany między administracją, organizacjami i ekspertami zajmującymi się ochroną przyrody.

Działania rodzaju 4 są skierowane do ogółu społeczeństwa zainteresowanego kwestiami ochrony przyrody i środowiska w kontekście transgranicznym, do którego można dotrzeć np. poprzez ofertę w zakresie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju. Celem tych działań jest zwiększenie powszechnej świadomości (uwrażliwienie) na wartość wspólnej przestrzeni przyrodniczej.

Dofinansowanie działań inwestycyjnych w ramach tego celu jest możliwe w szczególności w związku z transgranicznymi działaniami służącymi ochronie i zrównoważonemu wykorzystaniu krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz zachowaniu i rozwojowi różnorodności biologicznej. Możliwe jest wsparcie zarówno zapewnienia niezbędnego wyposażenia, jak i inwestycji w infrastrukturę budowlaną, szczególnie w przypadku wykorzystania rozwiązań opartych na przyrodzie (nature-based solutions)..

Wkład dofinansowanych działań transgranicznych do tego celu wyraża się w szczególności w liczbie osób uczestniczących we wspólnych działaniach transgranicznych np. służących pogłębieniu merytorycznej wymiany czy też zwiększeniu świadomości w tematyce ochrony przyrody i ochrony środowiska oraz znaczenia różnorodności biologicznej. Poza tym wyraża się w liczbie rozwiązań wspólnie opracowanych i wprowadzonych w ramach transgranicznych działań, służących ochronie i zrównoważonemu wykorzystaniu krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz zachowaniu i rozwojowi różnorodności biologicznej jak również w liczbie działań pilotażowych wspólnie opracowanych i wdrożonych w ramach projektów. Ponadto działania te przyczyniają się do ochrony i odbudowy obszarów Natura 2000.

Długofalowym efektem dofinansowanych działań transgranicznych będzie w szczególności liczba osób uczestniczących we wspólnych działaniach transgranicznych również po ich zakończeniu. Będzie nim także liczba rozwiązań służących ochronie i zrównoważonemu wykorzystaniu krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz zachowaniu i rozwojowi różnorodności biologicznej, które zostaną podjęte lub rozbudowane przez organizacje w celu szerszej realizacji.

W ramach celu szczegółowego 2.7. Program wnosi wkład do celu sformułowanego w Strategii EU dla regionu Morza Bałtyckiego: „Bogata i zdrowa przyroda”. W rezultacie transgranicznej współpracy opracowane zostaną rozwiązania dla zachowania i utrzymania wysokiej jakości środowiska na obszarze wsparcia. Ich zastosowanie może się okazać pożądane również w innych częściach regionu Morza Bałtyckiego. Jednocześnie rozwiązania z obszaru Morza Bałtyckiego mogą zostać uwzględnione przy realizacji przedsięwzięć na obszarze wsparcia.

Wspierane rodzaje działań zalicza się do zgodnych z zasadą "nie czyń poważnych szkód" (DNSH) w rozumieniu art. 9 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Ze względu na ich charakter nie oczekuje się ich znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

2.2.2.2. Wskaźniki

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
2	2.7	RCO 116	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązania	0	5
2	2.7	RCO 81	Uczestnictwo we wspólnych działaniach transgranicznych	Uczestnicy	0	750
2	2.7	RCO 37	Powierzchnia obszarów Natura 2000 objętych środkami ochrony i odtworzenia	Hektary	0	25
2	2.7	RCO 84	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Akcje pilotażowe	0	3

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
2	2.7	RCR 104	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązania	0	2021	3	System monitoringu	
2	2.7	RCR 85	Uczestnictwo we wspólnych działań transgranicznych po zakończeniu projektu	Uczestnicy	0	2021	150	System monitoringu	

2.2.2.3. Główne grupy docelowe

Oczekuje się, że transgraniczne projekty i działania finansowane w ramach tego celu będą oddziaływać w szczególności na następujące grupy docelowe:

- Jednostki samorządu terytorialnego (samorządy lokalne i regionalne);
- organizacje i instytucje społeczeństwa obywatelskiego i publiczne właściwe w zakresie ochrony przyrody i ochrony środowiska, edukacji i doskonalenia, rolnictwa, leśnictwa i gospodarki wodnej, a także jednostki administracji państwowej działające w tych obszarach;
- uczelnie wyższe i instytucje badawcze;
- mieszkańcy obszaru objętego Programem

2.2.2.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Nie dotyczy.

2.2.2.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W Programie nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych, ponieważ działania przewidziane w Programie nie spełniają przesłanek określonych w art. 58 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne i prawne czy w kapitał obrotowy, które uznaje się jako finansowo wykonalne i które nie uzyskują wystarczającego finansowania ze źródeł rynkowych, z reguły nie będą wspierane. W CS 2.7 program wspiera działania bez charakteru inwestycyjnego, w ramach których np. tworzone są sieci międzynarodowe, rozwijane są koncepcje, realizowane są działania w zakresie ochrony środowiska, oferowane są niskonakładowe działania edukacyjne. W przypadku gdy program wspiera inwestycje, np. na rzecz ochrony i zrównoważonego użytkowania naturalnych i kulturowych krajobrazów lub ochrony i rozwoju różnorodności biologicznej, są to albo inwestycje w infrastrukturę publiczną, które jako takie nie generują przychodów, albo działania, których rentowność finansowa zapewnia wprawdzie przynajmniej częściowe ich użytkowanie, ale które nie mają potencjału do zwrotu wsparcia w ciągu 8 lat po zakończeniu okresu finansowania (por. art. 62 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060). Dlatego też dotacje są najwłaściwszą formą wsparcia dla projektów w tym CS.

2.2.2.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
2	2.7	EFRR	078 Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000	2.475.701

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
2	2.7	EFRR	046 Wsparcie dla podmiotów, które świadczą usługi wspierające gospodarkę niskoemisyjną i odporność na zmiany klimatu, w tym działania w zakresie zwiększania świadomości	3.300.934
2	2.7	EFRR	079 Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura	2.475.701

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
2	2.7	EFRR	01 Dotacja	8.252.336

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
2	2.7	EFRR	33 Inne podejścia – Brak ukierunkowania terytorialnego	8.252.336

2.3. Priorytet 3: Atrakcyjne pogranicze – edukacja, kultura i turystyka

2.3.1. Cel szczegółowy 4.2: Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

2.3.1.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Z uwagi na podstawowe znaczenie jakie mają język sąsiada oraz kompetencje zawodowe o charakterze interkulturowym i transgranicznym na obszarze przygranicznym, Program będzie realizował cel szczegółowy 4.2. Dostęp obywateli do usług w zakresie edukacji i szkoleń ma ulec poprawie transgranicznie w szczególności poprzez wspieranie nauki języka sąsiada i nauki kompetencji interkulturowych.

W trakcie realizacji Programu współpracy w ramach tego celu oczekuje się w szczególności następujących rodzajów działań:

1) nauka języka sąsiada i podnoszenie kompetencji międzykulturowych we wszystkich grupach wiekowych;

2) tworzenie i wprowadzenie wspólnych ofert w zakresie kształcenia ustawicznego, edukacji pozaszkolnej i szkoleń, a także usług szkoleniowych prowadzących do uzyskania kwalifikacji funkcjonujących w krajowych ramach systemów kwalifikacji oraz innych, skierowanych na specyficzne, transgraniczne treści kształcenia (np. język sąsiada, międzykulturowość, upowszechnienie wiedzy o kraju sąsiada);

3) tworzenie wspólnych, inkluzyjnych, w tym dwujęzycznych komponentów kształcenia od edukacji przedszkolnej przez szkołę, kształcenie zawodowe do szkolnictwa wyższego;

4) działania w celu promowania transgranicznych ofert edukacyjnych oraz na rzecz wzmocnienia motywacji do nauki języka sąsiada;

5) tworzenie i rozwój cyfrowych, transgranicznych platform edukacyjnych i zapewnienie innego wyposażenia cyfrowego wymaganego do wymiany transgranicznej;

6) transgraniczna wymiana wiedzy i kompetencji oraz wspieranie transferu dobrych praktyk, szczególnie w kwestiach związanych z nauką języka sąsiada oraz nabywaniem kompetencji międzykulturowych i interdyscyplinarnych;

7) opracowanie i wprowadzenie usług doradczych i informacyjnych w kwestiach transgranicznej orientacji zawodowej oraz sieciowego powiązania regionalnych rynków pracy i edukacji.

Istnieje potrzeba transgranicznej integracji obszaru objętego Programem. W tym celu konieczne jest wspieranie umiejętności językowych i kompetencji, aby umożliwić mieszkańcom obszaru objętego Programem lepsze wykorzystanie i kształtowanie pojawiających się po obu stronach granicy możliwości rozwoju zawodowego i osobistego.

Działania rodzaju 1-3 wspierają transgraniczny rozwój umiejętności językowych i kompetencji. Poza tym istotnie przyczyniają się do przełamywania barier językowych oraz do sprostania wyzwaniom związanym ze zmianami demograficznymi, gospodarczymi oraz brakiem wykwalifikowanych pracowników i siły roboczej, przed którymi stoi obszar objęty Programem.

Działania rodzaju 4 uzupełniają te przedsięwzięcia. W ofertach edukacyjnych w szczególności uwzględnione ma zostać wspólne dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, jak również transgraniczny sektor turystyczny i kulturalny.

W kontekście doświadczeń związanych z pandemią COVID-19 oczekuje się, że działania rodzaju 5 poprawią komunikację i możliwości działania podmiotów aktywnych w sektorze edukacji. Ponadto oczekuje się, że opracowanie wspólnych rozwiązań cyfrowych może zwiększyć zasięg wspólnych ofert edukacyjnych i ułatwić aktywne uczestnictwo w tych ofertach, zwłaszcza poza sektorem szkolnym.

Działania rodzaju 6, mają na celu wspieranie opracowania i wprowadzania ofert edukacyjnych. Celem jest również pokonanie ewentualnych przeszkód wynikających z różnic pomiędzy systemami edukacji w Brandenburgii i w Polsce. Ponadto należy umożliwić wykorzystanie z doświadczeń z innych obszarów przygranicznych, zwłaszcza wzdłuż granicy polsko-niemieckiej, oraz wykorzystać doświadczenia owocnej współpracy, np. w dziedzinie nauki języków obcych w fazie przedszkolnej.

Działania rodzaju 7 ukierunkowane są w szczególności na kwestie użytecznych transgranicznie kwalifikacji zawodowych oraz transgranicznego dostępu do atrakcyjnych miejsc pracy. Transgraniczne działania w tym obszarze powinny służyć budowaniu mostów między regionalnymi rynkami pracy i edukacji. Ważne jest także promowanie możliwości potwierdzania kompetencji oraz zdobywania nowych kwalifikacji poszukiwanych na rynku , w szczególności w odniesieniu do krajowych ram lub systemów kwalifikacji..

Wszystkie wymienione działania są zgodne z podstawowymi zasadami włączenia społecznego (udział wszystkich), niedyskryminacji (równe traktowanie wszystkich) i dostępności bez barier (dostęp dla wszystkich), które mają w Programie charakter nadrzędnych celów przekrojowych.

Dofinansowanie działań inwestycyjnych w ramach tego celu jest możliwe w szczególności, kiedy służą zapewnieniu możliwości komunikacji cyfrowej, udostępnieniu koniecznego wyposażenia i zapewnieniu koniecznych warunków do realizacji transgranicznych ofert edukacyjnych. Inwestycje w infrastrukturę budowlaną mogą być dofinansowane tylko, jeżeli infrastruktura ta lub dofinansowywana jej część w zdecydowanej większości wykorzystywana jest do realizacji transgranicznych ofert edukacyjnych.

Wkład dofinansowanych działań transgranicznych do tego celu wyraża się w szczególności w liczbie osób uczestniczących we wspólnych transgranicznych działaniach współpracy edukacyjnej oraz we wspólnych programach szkoleniowych. Poza tym wyraża się w liczbie wspólnie opracowanych i wprowadzonych rozwiązań służących ułatwieniu i umożliwieniu transgranicznych ofert edukacyjnych oraz w liczbie działań pilotażowych wspólnie opracowanych i wdrożonych w ramach projektów.

Długofalowym efektem dofinansowanych działań transgranicznych będzie w szczególności liczba osób, które z pozytywnym wynikiem przeszły wspólne programy szkoleń. Będzie nim także liczba rozwiązań służących ułatwieniu i umożliwieniu transgranicznych ofert

edukacyjnych, które zostaną podjęte lub rozbudowane przez organizacje w celu szerszej realizacji.

W ramach celu szczegółowego 4.2. Program wnosi wkład do celu sformułowanego w Strategii EU dla regionu Morza Bałtyckiego w dziedzinie polityki dotyczącej edukacji: „Łączenia ludzi w regionie”. Uzyskiwanie kompetencji w zakresie posługiwania się językiem sąsiada, interkulturowych oraz innych niezbędnych na transgranicznym rynku pracy, przyczynia się do zwiększenia szans indywidualnego rozwoju i poprawia konkurencyjność obszaru wsparcia jako całości. Oddziałuje to pozytywnie na cały region Morza Bałtyckiego.

Wspierane rodzaje działań zalicza się do zgodnych z zasadą "nie czyń poważnych szkód" (DNSH) w rozumieniu art. 9 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Ze względu na ich charakter nie oczekuje się ich znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

2.3.1.2. Wskaźniki

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
3	4.2	RCO 85	Uczestnictwo we wspólnych programach szkoleniowych	Uczestnicy	0	2.000
3	4.2	RCO 116	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązania	0	7
3	4.2	RCO 81	Uczestnictwo we wspólnych działaniach transgranicznych	Uczestnicy	0	1.000
3	4.2	RCO 84	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Akcje pilotażowe	0	2

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
3	4.2	RCR 81	Liczba osób kończących wspólne programy szkoleniowe	Uczestnicy	0	2021	1.600	System monitoringu	
3	4.2	RCR 85	Uczestnictwo we wspólnych działaniach transgranicznych po zakończeniu projektu	Uczestnicy	0	2021	250	System monitoringu	

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
3	4.2	RCR 104	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązania	0	2021	4	System monitoringu	

2.3.1.3. Główne grupy docelowe

Oczekuje się, że transgraniczne projekty i działania finansowane w ramach tego celu będą oddziaływać w szczególności na następujące grupy docelowe:

- jednostki samorządu terytorialnego (samorządy lokalne i regionalne);
- instytucje i organizacje w zakresie edukacji, edukacji zawodowej i dokształcenia, a także jednostki administracji państwowej działające w tych obszarach;
- izby przemysłowo-handlowe, izby rzemieślnicze oraz inne instytucje i organizacje otoczenia biznesu
- uczelnie wyższe i instytucje badawcze;
- uczniowie, studenci, nauczyciele, uczniowie w wykształceniu zawodowym, pracownicy i mieszkańcy obszaru objętego Programem.

2.3.1.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Nie dotyczy.

2.3.1.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W Programie nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych, ponieważ działania przewidziane w Programie nie spełniają przesłanek określonych w art. 58 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne i prawne czy w kapitał obrotowy, które uznaje się jako finansowo wykonalne i które nie uzyskują wystarczającego finansowania ze źródeł rynkowych, z reguły nie będą wspierane. W CS 4.2 program wspiera działania bez charakteru inwestycyjnego, w ramach których oferowane są np. łatwo dostępne działania edukacyjne, tworzone są międzynarodowe sieci, kultywowana jest wymiana wiedzy i kompetencji oraz rozwijane są koncepcje w dziedzinie edukacji. W zakresie, w jakim program wspiera inwestycje, np. w sprzęt cyfrowy, są to albo inwestycje w infrastrukturę publiczną, które jako takie nie generują żadnych dochodów, albo działania, których wydolność finansowa wprawdzie przynajmniej częściowo zabezpiecza ich funkcjonowanie, ale które nie mają potencjału do zwrotu wsparcia w ciągu 8 lat po zakończeniu okresu finansowania (por. art. 62 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060). Dlatego też dotacje są najwłaściwszą formą wsparcia dla projektów w tym CS.

2.3.1.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
3	4.2	EFRR	134 Działania na rzecz poprawy dostępu do zatrudnienia	990.303
3	4.2	EFRR	121 Infrastruktura na potrzeby wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem	495.152
3	4.2	EFRR	122 Infrastruktura na potrzeby szkolnictwa podstawowego i średniego	1.980.607
3	4.2	EFRR	151 Wsparcie na rzecz kształcenia dorosłych (z wyłączeniem infrastruktury)	495.152
3	4.2	EFRR	124 Infrastruktura na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych	1.485.456
3	4.2	EFRR	123 Infrastruktura na potrzeby szkolnictwa wyższego	990.303
3	4.2	EFRR	149 Wsparcie na rzecz szkolnictwa podstawowego i średniego (z wyłączeniem infrastruktury)	1.980.607
3	4.2	EFRR	150 Wsparcie na rzecz szkolnictwa wyższego (z wyłączeniem infrastruktury)	990.303
3	4.2	EFRR	148 Wsparcie na rzecz wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (z wyłączeniem infrastruktury)	495.152

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
3	4.2	EFRR	01 Dotacja	9.903.035

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
3	4.2	EFRR	33 Inne podejścia – Brak ukierunkowania terytorialnego	9.903.035

2.3.2. Cel szczegółowy 4.6: Wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

2.3.2.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Wybierając cel szczegółowy 4.6, Program ma na celu wzmocnienie rozwoju gospodarczego, włączenia społecznego i innowacji społecznych poprzez rozwój lepiej powiązanych ofert kulturalnych i turystycznych, ułatwianie transgranicznego dostępu do nich, intensyfikację współpracy transgranicznej w dziedzinie sztuki i kultury oraz podnoszenie świadomości na temat wspólnej kultury i historii.

W trakcie realizacji Programu współpracy w ramach tego celu oczekuje się w szczególności następujących rodzajów działań:

1) transgraniczne projekty artystyczne i kulturalne;
2) transgraniczne promowanie i propagowanie ofert kulturalnych i turystycznych;
3) transgraniczne tworzenie sieci organizacji turystycznych i usługodawców turystycznych;
4) opracowanie i wprowadzanie aplikacji/rozwiązań cyfrowych w celu poprawy informacji o ofertach kulturalnych i turystycznych oraz dostępności do nich
5) transgraniczna wymiana wiedzy i kompetencji oraz wspieranie transferu dobrych praktyk;
6) transgraniczne działania na rzecz innowacji społecznych w związku z transgraniczną ofertą turystyczną i kulturalną;
7) transgraniczne działania na rzecz zachowania i udostępniania wspólnego dziedzictwa kulturowego oraz promowanie wspólnej kultury pamięci;
8) transgraniczne działania na rzecz udostępniania przyrody i wspólnego dziedzictwa przyrodniczego;
9) transgraniczne działania na rzecz powiązania i modernizacji infrastruktury szlaków turystycznych, w szczególności w zakresie turystyki rowerowej i wodnej.

Istnieje potrzeba transgranicznego udostępnienia przyrody i kultury oraz wspierania turystyki na obszarze objętym Programem. Chodzi przy tym o poprawę wzajemnego dostępu do dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz do ofert turystycznych i kulturalnych, a także o wykorzystanie możliwości, jakie daje kultura i turystyka dla rozszerzenia powiązań transgranicznych.

Ponadto Program dąży do wzmocnienia wkładu kultury i turystyki w przyjazny dla klimatu rozwój gospodarczy i w spójność społeczną obszaru wsparcia. W tym celu konieczne jest powiązanie bogatego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru objętego Programem oraz ofert turystycznych i kulturalnych z rozwojem gospodarczym i społecznym, wzmocnienie lokalnych struktur gospodarczych i aktywne zaangażowanie miejscowych społeczności.

Działania rodzaju 1 i 2 obejmują opracowywanie i wprowadzanie wielojęzycznych i przewidzianych do transgranicznego korzystania ofert, jak np. wspólne wystawy,

oprowadzanie w kilku językach, itp., a także opracowywanie i wprowadzanie ofert inkluzyjnych. W szczególności mają one na celu zmniejszenie istniejących barier. Dotyczy to zarówno barier, które utrudniają lub uniemożliwiają dostęp do ofert osobom z niepełnosprawnością, jak i tych, które utrudniają lub uniemożliwiają osobom starszym udział w ofertach turystycznych.

Działania rodzaju 3 obejmuje tworzenie i dalszy rozwój transgranicznych sieci tematycznych w dziedzinie kultury i turystyki oraz opracowywanie wspólnych strategii i koncepcji zrównoważonego rozwoju turystyki transgranicznej. Należy przy tym uwzględnić społeczny, gospodarczy i ekologiczny wymiar zrównoważonego rozwoju, włącznie z adaptacją do zmian klimatu i zmniejszeniem śladu węglowego działalności turystycznej.

Działania rodzaju 4 powinien przyczynić się do wykorzystania szans jakie daje cyfryzacja również w dziedzinie kultury i turystyki. Może to obejmować na przykład poprawę zasięgu i widoczności ofert oraz transgraniczne przekazywanie informacji o potencjale regionalnym w skoncentrowanej formie. Ponadto dzięki rozwiązaniom i formatom cyfrowym można zmniejszyć bariery w korzystaniu z ofert kulturalnych i turystycznych.

Działania rodzaju 5 i 6 są ze sobą ściśle powiązane. Oczekuje się, że wzmocnione zostaną kompetencje i potencjał regionalnych interesariuszy, m.in. w zakresie turystyki zrównoważonej i inkluzyjnej, wzmocnienia lokalnych struktur gospodarczych, aktywizacji i zaangażowania lokalnych społeczności, zaangażowania na rzecz zrównoważonego rozwoju społecznego oraz znajomości wymagań i oczekiwań gości z kraju sąsiada. W ten sposób ma zostać wniesiony wkład do zrównoważonych oraz nowoczesnych ofert turystycznych i kulturalnych.

Działania rodzaju 7 obejmuje zachowanie, odbudowę i ochronę wspólnego dziedzictwa kulturowego o znaczeniu transgranicznym. Oczekuje się między innymi działań, które umożliwią lub ułatwią odwiedzającym dostęp do tych obiektów kulturalnych i turystycznych oraz korzystanie z nich. Do przykładów należy renowacja, udostępnienie, oznakowanie obiektów dziedzictwa kulturowego oraz informacja o nich, a także wspólne imprezy. Inwestycje w obiekty i miejsca kulturalne i turystyczne wspierane będą tylko wtedy, gdy będą one miały szczególne znaczenie dla współpracy kulturalnej i turystycznej na obszarze objętym Programem.

Działania rodzaju 9 obejmuje w szczególności inwestycje w trasy rowerowe, szlaki jeździeckie, szlaki piesze i szlaki wodne, które mają szczególne znaczenie dla transgranicznego rozwoju turystycznego. Obejmuje to również połączenie z miejscami dostępu do transportu publicznego, zwłaszcza dworcami kolejowymi.

Wspieranie działań inwestycyjnych wychodzących poza koszty sprzętu i wyposażenia możliwe jest jedynie w przypadku placówek kulturalnych i/lub turystycznych, które są ważne dla przekształcania pogranicza we wspólną destynację kulturową i/lub turystyczną, przyczyniają się do poprawy jego rozpoznawalności i będą wykorzystywane także po zakończeniu projektu. Samodzielne inwestycje infrastrukturalne o znaczeniu lokalnym i/lub regionalnym bez wspólnej tożsamości jako projekt transgraniczny nie będą wspierane.

Wszystkie przedsięwzięcia wywierające wpływ na dziedzictwo kulturowe powinny dotrzymywać „Europejskich zasad jakościowych dla projektów wspieranych ze środków UE, które mogą wpływać na dziedzictwo kulturowe” (opracowanych przez ICOMOS).

Wkład dofinansowanych działań transgranicznych do tego celu wyraża się w szczególności w liczbie obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem, liczbie uczestników

wspólnych transgranicznych działań współpracy kulturalnej i turystycznej. Ponadto wyraża się w liczbie organizacji współpracujących ponad granicami, liczbie wspólnie zorganizowanych transgranicznych, publicznych wydarzeń, liczbie wspólnie opracowanych i wdrożonych rozwiązań, liczbie wspólnie opracowanych i w projektach realizowanych działań pilotażowych oraz w długości wspieranej infrastruktury rowerowej. Wszystkie rodzaje działań przyczyniają się do poprawy transgranicznej użyteczności ofert kulturalnych i turystycznych.

Długofalowym efektem dofinansowanych działań transgranicznych będzie w szczególności liczba turystów odwiedzających wsparte obiekty kulturalne i turystyczne, liczba organizacji, które również po zakończeniu projektu współpracują ponad granicami oraz liczba rozwiązań podjętych lub rozbudowanych przez organizacje.

W ramach celu szczegółowego 4.6. Program wnosi wkład do celów sformułowanych w Strategii EU dla regionu Morza Bałtyckiego w obszarach polityki dotyczących turystyki i kultury: „Łączenia ludzi w regionie” oraz „Wspierania cyfrowej transformacji w turystyce”. W ten sposób wspierane są zrównoważone turystyczne i kulturalne oferty oraz ich lepsze transgraniczne powiązanie i dostępność. Ponadto w tym zakresie ma być wspierany postęp cyfryzacji.

Wspierane rodzaje działań zalicza się do zgodnych z zasadą "nie czyń poważnych szkód" (DNSH) w rozumieniu art. 9 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Ze względu na ich charakter nie oczekuje się ich znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

2.3.2.2. Wskaźniki

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
3	4.6	RCO 81	Uczestnictwo we wspólnych działaniach transgranicznych	Uczestnicy	0	75.000
3	4.6	RCO 87	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacje	0	150
3	4.6	RCO 115	Wspólnie organizowane transgraniczne wydarzenia publiczne	Wydarzenia	0	80
3	4.6	RCO 77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Obiekty kulturalne i turystyczne	0	20
3	4.6	RCO 116	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązania	0	8
3	4.6	RCO 84	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Akcje pilotazowe	0	2
3	4.6	RCO 58	Wspierana infrastruktura rowerowa	km	0	30

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
3	4.6	RCR 84	Organizacje współpracujące ponad	Organizacje	0	2021	75	System monitoringu	

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
			granicami po zakończeniu projektu						
3	4.6	RCR 104	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązania	0	2021	4	System monitoringu	
3	4.6	RCR 77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	Odwiedzający/rok	0	2021	10.000	System monitoringu	

2.3.2.3. Główne grupy docelowe

Oczekuje się, że transgraniczne projekty i działania finansowane w ramach tego celu będą oddziaływać w szczególności na następujące grupy docelowe:

- jednostki samorządu terytorialnego (samorządy lokalne i regionalne);
- federacje i organizacje turystyczne, dostawcy usług turystycznych;
- placówki, instytucje i twórcy kultury;
- osoby korzystające z ofert turystycznych i kulturalnych;
- instytucje i organizacje społeczeństwa obywatelskiego, instytucje i organizacje publiczne;
- mieszkańcy obszaru objętego Programem.

2.3.2.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Nie dotyczy.

2.3.2.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W Programie nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych, ponieważ działania przewidziane w Programie nie spełniają przesłanek określonych w art. 58 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne i prawne czy w kapitał obrotowy, które uznaje się jako finansowo wykonalne i które nie uzyskują wystarczającego finansowania ze źródeł rynkowych, z reguły nie będą wspierane. W SC 4.6 program wspiera albo działania bez charakteru inwestycyjnego, np. wspólne działania transgraniczne w dziedzinie sztuki, kultury i wspólnego upamiętniania historii, sieci międzynarodowe, łatwo dostępne oferty informacyjne. W przypadku wspierania inwestycji, są to albo takie inwestycje w infrastrukturę publiczną, które nie generują zazwyczaj przychodów, jak np. budowa ścieżek rowerowych, szlaków konnych, szlaków turystycznych i szlaków wodnych, albo działania, których trwałość finansowa zapewnia wprawdzie przynajmniej częściowe funkcjonowanie, np. w przypadku inwestycji w obiekty dziedzictwa kulturowego, ale które nie mają potencjału do zwrotu wsparcia w ciągu 8 lat od zakończenia okresu finansowania (por. art. 62 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060). Dlatego też dotacje są najwłaściwszą formą wsparcia dla projektów w tym CS.

2.3.2.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
3	4.6	EFRR	165 Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	9.902.735
3	4.6	EFRR	166 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	9.902.735
3	4.6	EFRR	167 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000	9.902.735
3	4.6	EFRR	083 Infrastruktura rowerowa	3.300.910

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
3	4.6	EFRR	01 Dotacja	33.009.115

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
3	4.6	EFRR	33 Inne podejścia – Brak ukierunkowania terytorialnego	33.009.115

2.4. Priorytet 4: Pogranicze dialogu – współpraca mieszkańców i instytucji

2.4.1. Cel szczegółowy 6.1: Zwiększanie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych, w szczególności tych, którym powierzono zarządzanie konkretnym terytorium, i zainteresowanych stron

2.4.1.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Poprzez wsparcie w ramach celu szczegółowego Interreg 6.1 ma zostać zwiększona zdolność administracji samorządowej i wszystkich innych kształtujących transgraniczną współpracę podmiotów do pełnego wykorzystania transgranicznych potencjałów rozwojowych obszaru objętego Programem na rzecz obywateli i przedsiębiorstw, do stymulowania integracji na obszarze powiązań, jak również do generowania impulsów rozwojowych. Wspierane mogą być działania ze wszystkich obszarów tematycznych, które nie są uwzględnione w innych priorytetach tematycznych programu.

W trakcie realizacji Programu współpracy w ramach tego celu oczekuje się w szczególności następujących rodzajów działań:

1) wsparcie współpracy transgranicznej i tworzenia sieci jednostek samorządu terytorialnego i innych aktywnych podmiotów celem tworzenia i wdrażania transgranicznych strategii, koncepcji, planów działania i rozwiązań służących dalszej transgranicznej integracji obszaru objętego Programem; obejmuje to w szczególności:
    - rozwiązania prawno-administracyjne na rzecz transgranicznego publicznego transportu pasażerskiego;
    - rozwiązania prawno-administracyjne umożliwiające transgraniczne korzystanie z usług zdrowotnych;
    - współpracę w dziedzinie bezpieczeństwa, porządku i prewencji dla stworzenia trwałych wspólnych struktur i sieci.
2) transgraniczna wymiana wiedzy i doświadczeń oraz wspieranie transferu dobrych praktyk z innych regionów granicznych w zakresie współpracy transgranicznej;
3) działania mające na celu tworzenie sieci odpowiedzialnych instytucji jak i potencjalnych beneficjentów projektów w celu aktywizacji i wykorzystania na rzecz współpracy transgranicznej dalszych europejskich, krajowych i regionalnych polityk i programów dofinansowania;
4) skoordynowane gromadzenie, przetwarzanie i dostarczanie informacji na temat wszystkich kwestii związanych z transgranicznym życiem codziennym i gospodarczym, w tym transgranicznym rynkiem pracy, jak również opracowanie i wprowadzenie usług informacyjnych i doradczych dla różnych grup docelowych (np. mieszkanie, praca i nauka);

Działania rodzaju 1 mają na celu umożliwienie wykorzystania transgranicznych potencjałów rozwojowych, usuwanie przeszkód prawnych i administracyjnych oraz inicjowanie impulsów dla zrównoważonego rozwoju na obszarze objętym programem.

Istnieje duże zapotrzebowanie na takie działania zarówno w sektorze transportu publicznego, jak i w sektorze usług zdrowotnych i społecznych.. W publicznym transporcie zbiorowym, oprócz opracowania skoordynowanych strategii i planów działania oraz integracji i wielojęzyczności systemów taryfowych i systemów informacji pasażerskiej, obejmuje to również opracowanie stabilnych rozwiązań prawnych i administracyjnych dla transgranicznego transportu kolejowego i autobusowego. W sektorze usług zdrowotnych i społecznych celem jest opracowanie i przetestowanie stabilnych rozwiązań prawnych i administracyjnych, które umożliwią transgraniczne korzystanie z usług zdrowotnych, łącznie z odpowiednimi działaniami informacyjnymi..

Współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa, porządku i prewencji, np. w zakresie ochrony ludności i zapobiegania chorobom zakaźnym i chorobom zwierzęcym, ochrony przeciwpożarowej i przed katastrofami, policji i straży pożarnej, organów celnych, wymiaru sprawiedliwości, ratownictwa medycznego i transgranicznej ochrony konsumentów powinna być dalej pogłębiana i rozszerzana w kontekście jej znaczenia dla dobrosąsiedzkiego współżycia, bezpośrednich korzyści dla mieszkańców i przedsiębiorstw oraz usuwania przeszkód prawnych i administracyjnych na obszarze objętym programem.

Program jest szczególnie zainteresowany inicjatywami, które realizują innowacyjne podejścia lub angażują podmioty i instytucje, które mogą wnieść nowe impulsy do współpracy transgranicznej. Należy przy tym wykorzystać i uwzględnić istniejące strategie, koncepcje i plany działania oraz ich realizację.

Rodzaj działań 2 powinien stanowić impuls do rozwoju i wprowadzania wspólnych rozwiązań dla transgranicznych wyzwań. Dąży się do ścisłej wymiany z innymi regionami przygranicznymi wzdłuż granicy polsko-niemieckiej.

Samorządy i inne aktywne podmioty na obszarze objętym Programem mają dostęp do innych europejskich, krajowych i regionalnych polityk i programów dofinansowania, które ze względu na ich wyposażenie finansowe mają znaczący wpływ na rozwój regionalny, a tym samym również na rozwój transgraniczny. Działania rodzaju 3) maja przyczynić się do aktywizacji kompetentnych podmiotów na rzecz współpracy transgranicznej oraz do wykorzystania odpowiednich komplementarności i synergii, np. poprzez lepszą koordynację z projektami tych programów. Działania te mogłyby polegać na przykład na stworzeniu sieci pomiędzy właściwymi instytucjami programów EFRR, EFS i Interreg wzdłuż granicy DE-PL w celu koordynacji inwestycji i zapewnienia synergii. Wspierałoby to zdolności instytucjonalne umożliwiające bardziej intensywną współpracę transgraniczną, jak również bardziej efektywne wykorzystanie funduszy UE dla regionów przygranicznych.

Jak pokazała pandemia COVID-19, transgraniczna komunikacja i informacja mają ogromne znaczenie w podejmowaniu decyzji politycznych i administracyjnych. Dotyczy to - nie tylko z uwagi na istniejące bariery językowe - w równym stopniu wszystkich innych zagadnień życia gospodarczego i codziennego. Dostęp do wiarygodnych, łatwo dostępnych informacji ma zasadnicze znaczenie dla umożliwienia mieszkańcom i przedsiębiorstwom korzystania z możliwości transgranicznych i aktywnego kształtowania integracji transgranicznej. Na te potrzeby mają odpowiadać działania rodzaju 4.

W ramach tego celu dofinansowane mogą być wyłącznie działania inwestycyjne o niewielkiej wartości (koszty sprzętu i wyposażenia), które są bezpośrednio wymagane do realizacji projektu. Dofinansowanie działań inwestycyjnych wykraczających poza ten zakres nie jest możliwe.

Wkład dofinansowanych działań transgranicznych do tego celu wyraża się w szczególności w liczbie osób uczestniczących we wspólnych transgranicznych działaniach. Poza tym wyraża się on w liczbie organizacji współpracujących ponad granicami, w liczbie wspólnie opracowanych strategii i planów działania i rozwiązań, przyczyniających się do zwiększenia zdolności administracji i innych aktywnych podmiotów do kształtowania integracji transgranicznej oraz liczby organizacji współpracujących długoterminowo.

Długofalowym efektem dofinansowanych działań transgranicznych będzie w szczególności liczba strategii i planów działania, które zostaną podjęte przez organizacje w celu dalszej realizacji, oraz liczba organizacji, które po zakończeniu projektu kontynuują współpracę ponad granicami ze zdefiniowanym celem kooperacji.

W ramach celu szczegółowego 6.1. Program wnosi wkład do celu sformułowanego w Strategii EU dla regionu Morza Bałtyckiego: „Łączenia ludzi w regionie”. Wspierane przedsięwzięcia mają na celu poprawę transgranicznej współpracy instytucji. W ten sposób można szybciej sprostać wspólnym wyzwaniom w regionie pogranicznym i skuteczniej wykorzystać szanse rozwojowe.

Wspierane rodzaje działań zalicza się do zgodnych z zasadą "nie czyń poważnych szkód" (DNSH) w rozumieniu art. 9 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Ze względu na ich charakter nie oczekuje się ich znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

2.4.1.2. Wskaźniki

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
4	6.1	RCO 81	Uczestnictwo we wspólnych działaniach transgranicznych	Uczestnicy	0	5.800
4	6.1	RCO 83	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Strategie/plany działania	0	6
4	6.1	RCO 87	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacje	0	25
4	6.1	RCO 116	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązania	0	2

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
4	6.1	RCR 79	Wspólne strategie i plany działania wdrożone przez organizacje	Wspólne strategie / plany działania	0	2021	3	System monitoringu	
4	6.1	RCR 84	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacje	0	2021	20	System monitoringu	

2.4.1.3. Główne grupy docelowe

Oczekuje się, że transgraniczne projekty i działania finansowane w ramach tego celu będą oddziaływać w szczególności na następujące grupy docelowe:

- jednostki samorządu terytorialnego (samorządy lokalne i regionalne);
- jednostki administracji państwowej, m.in. właściwe w zakresie transportu publicznego, zdrowia i opieki społecznej, bezpieczeństwa, porządku i zapobiegania zagrożeniom;
- publiczne i prywatne przedsiębiorstwa transportowe;
- placówki opieki zdrowotnej i podmioty świadczące usługi w zakresie ratownictwa medycznego;
- instytucje i organizacje otoczenia biznesu, związki zawodowe;
- pracownicy i mieszkańcy obszaru objętego Programem.

2.4.1.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Nie dotyczy.

2.4.1.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W programie nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych, ponieważ działania przewidziane w programie nie spełniają przesłanek określonych w art. 58 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne i prawne czy w kapitał obrotowy, które uznaje się jako finansowo wykonalne i które nie uzyskują wystarczającego finansowania ze źródeł rynkowych, z reguły nie będą wspierane. Program wspiera w SC. 6.1 działania niemające charakteru inwestycyjnego, takie jak wymiana doświadczeń, tworzenie sieci kontaktów, rozwój koncepcji. Jeśli wspierane są inwestycje np. w platformy cyfrowe, to są to struktury, które nie generują żadnych dochodów, a zatem nie mają potencjału do zwrotu wsparcia w ciągu 8 lat po zakończeniu okresu finansowania (por. art. 62 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060). Dlatego też dotacje są najwłaściwszą formą wsparcia dla projektów w tym CS.

2.4.1.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
4	6.1	EFRR	173 Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron do wdrażania projektów i inicjatyw w zakresie współpracy terytorialnej w kontekście	8.252.336

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
			transgranicznym, transnarodowym, morskim i międzyregionalnym	

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
4	6.1	EFRR	01 Dotacja	8.252.336

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
4	6.1	EFRR	33 Inne podejścia – Brak ukierunkowania terytorialnego	8.252.336

2.4.2. Cel szczegółowy 6.3: Budowanie wzajemnego zaufania, w szczególności poprzez wspieranie działań ułatwiających kontakty międzyludzkie

2.4.2.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Program również w przyszłości będzie mieć na celu ułatwienie bezpośrednich kontaktów między polskimi i niemieckimi mieszkańcami obszaru wsparcia, których intensywność w czasie pandemii Covid-19 znacznie zmalała. Będzie się to odbywać poprzez wsparcie aktywnych spotkań wszelkiego rodzaju i na wszystkich poziomach oraz transgraniczne zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego. Powinno to jeszcze bardziej wzmocnić zaufanie między obywatelami, stanowiące podstawę współpracy dobrosąsiedzkiej.

W trakcie realizacji Programu współpracy w ramach tego celu oczekuje się w szczególności następujących rodzajów działań:

1) inkluzyjnie zorganizowana wymiana osób z różnych grup wiekowych w kontekście pracy i spędzania czasu wolnego służąca wspieraniu transgranicznych kontaktów i aktywnych spotkań mieszkańców obszaru objętego Programem we wszystkich dziedzinach życia i obszarach tematycznych;

2) wspólne projekty podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, odzwierciedlające różnorodność życia społecznego na obszarze objętym Programem;

3) wspólnie przygotowywane i realizowane transgraniczne wydarzenia publiczne służące wzajemnemu poznaniu i zrozumieniu pomiędzy mieszkańcami obszaru objętego Programem we wszystkich dziedzinach życia i obszarach tematycznych.

W związku z utrzymującymi się barierami językowymi oraz asymetrycznymi powiązaniami transgranicznymi na obszarze objętym Programem, uwarunkowanymi w szczególności różnicami w dochodach mieszkańców, nadal konieczne jest budowanie zaufania i zmniejszanie uprzedzeń oraz włączanie w szerokiej skali inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego w struktury współpracy transgranicznej. Transgraniczne kontakty i aktywne spotkania mieszkańców obszaru objętego programem we wszystkich dziedzinach życia i obszarach tematycznych w decydujący sposób przyczyniają się do osiągnięcia tego celu.

Wspólne transgraniczne wydarzenia publiczne, które promują wzajemne poznanie i zrozumienie między mieszkańcami obszaru objętego Programem we wszystkich dziedzinach życia i tematach, uzupełniają wspieranie kontaktów transgranicznych i aktywnych spotkań między mieszkańcami. Jako łatwo dostępna oferta wydarzenia publiczne przyczyniają się do zwiększenia motywacji do wymiany transgranicznej i współpracy transgranicznej. W tym kontekście szczególnie imprezy sportowo-rekreacyjne mogą wnieść bardzo pozytywny wkład.

Wszystkie działania powinny być przygotowane i realizowane transgranicznie przy aktywnym udziale partnerów z kraju sąsiada. Różnorodność życia społecznego na obszarze objętym Programem powinna być uwzględniona i odzwierciedlona w ramach inkluzyjnej wymiany osób z różnych grup wiekowych oraz osób z niepełnosprawnościami we wszystkich dziedzinach życia i obszarach tematycznych.

W ramach tego celu dofinansowane mogą być wyłącznie działania inwestycyjne o niewielkiej wartości (koszty sprzętu i wyposażenia), które są bezpośrednio wymagane do realizacji

projektu. Dofinansowanie działań inwestycyjnych wykraczających poza ten zakres nie jest możliwe.

Wkład dofinansowanych działań transgranicznych do tego celu wyraża się w szczególności w liczbie osób uczestniczących we wspólnych działaniach transgranicznych wspierających kontakty transgraniczne i aktywne spotkania, w liczbie organizacji współpracujących ponad granicami oraz w liczbie wspólnie zorganizowanych transgranicznych wydarzeń publicznych.

Długofalowym efektem dofinansowanych działań transgranicznych będzie w szczególności liczba organizacji, które po zakończeniu projektu kontynuują współpracę ponad granicami i dalej utrwalają transgraniczne sieci we wszystkich dziedzinach życia i obszarach tematycznych.

W ramach celu szczegółowego 6.3Program wnosi wkład do celu sformułowanego w Strategii EU dla regionu Morza Bałtyckiego: „Łączenia ludzi w regionie”. Wspierane projekty pomagają wzmocnić wzajemne zrozumienie i zaufanie w społeczeństwie obywatelskim, administracji, gospodarce i nauce.

Wspierane rodzaje działań zalicza się do zgodnych z zasadą "nie czyń poważnych szkód" (DNSH) w rozumieniu art. 9 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Ze względu na ich charakter nie oczekuje się ich znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

2.4.2.2. Wskaźniki

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
4	6.3	RCO 81	Uczestnictwo we wspólnych działaniach transgranicznych	Uczestnicy	0	50.000
4	6.3	RCO 115	Wspólnie organizowane transgraniczne wydarzenia publiczne	Wydarzenia	0	40
4.	6.3	RCO 87	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacje	0	100

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	CS	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
4	6.3	RCR 84	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacje	0	2021	50	System monitoringu	

2.4.2.3. Główne grupy docelowe

Oczekuje się, że transgraniczne projekty i działania finansowane w ramach tego celu będą oddziaływać w szczególności na następujące grupy docelowe:

- jednostki samorządu terytorialnego (samorządy lokalne i regionalne);
- instytucje i organizacje społeczeństwa obywatelskiego, instytucje i organizacje publiczne;
- mieszkańcy obszaru objętego Programem.

2.4.2.4. Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Nie dotyczy.

2.4.2.5. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W Programie nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych, ponieważ działania przewidziane w Programie nie spełniają przesłanek określonych w art. 58 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/1060. Inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne i prawne czy w kapitał obrotowy, które uznaje się jako finansowo wykonalne i które nie uzyskują wystarczającego finansowania ze źródeł rynkowych, z reguły nie będą wspierane. W ramach tego celu szczegółowego Program wspiera działania nieinwestycyjne ukierunkowane na spotkania transgraniczne. Dopuszczalne są jedynie niewielkie działania inwestycyjne (koszty sprzętu i wyposażenia). Dlatego też dotacje są najwłaściwszą formą wsparcia dla projektów w tym CS.

2.4.2.6. Indykatywny podział zasobów Programu UE według rodzaju interwencji

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
4	6.3	EFRR	173 Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron do wdrażania projektów i inicjatyw w zakresie współpracy terytorialnej w kontekście transgranicznym, transnarodowym, morskim i międzyregionalnym	8.252.337

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
4	6.3	EFRR	01 Dotacja	8.252.337

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	CS	Fundusz	Kod	Kwota (w EUR)
4	6.3	EFRR	33 Inne podejścia – Brak ukierunkowania terytorialnego	8.252.337

3. Plan finansowy

3.1. Środki finansowe w podziale na poszczególne lata

Tabela 7

Fundusz	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem
EFRR	0	15.084.306	15.326.604	15.573.749	15.825.838	13.113.615	13.375.888	88.300.000
Ogółem	0	15.084.306	15.326.604	15.573.749	15.825.838	13.113.615	13.375.888	88.300.000

3.2. Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe

Tabela 8

Nr celu polityki	Priorytet	Fundusz (stosownie do przypadku)	Podstawa obliczenia wsparcia UE (ogółem koszt kwalifikowalny lub wkład publiczny)	Wkład UE (a)=(a1)+ (a2)	Indykatywny podział wkładu UE bez pomocy technicznej na podstawie art. 27 ust. 1 (a1)	Indykatywny podział wkładu UE na pomoc techniczną na podstawie art. 27 ust. 1 (a2)	Wkład krajowy (b)=(c)+ (d)	Indykatywny podział wkładu krajowego - Krajowy wkład publiczny (c)	Indykatywny podział wkładu krajowego - Krajowy wkład prywatny (d)	Ogółem (e)=(a)+(b)	Stopa dofinansowania (f)=(a)/(e)	Wkłady państw trzecich (dla celów informacyjnych)
1	**1**	EFRR	Razem	7.064.000	6.601.870	462.130	1.766.000	1.236.200	529.800	8.830.000	80,0000000000%	0
2	**2**	EFRR	Razem	17.660.000	16.504.673	1.155.327	4.415.000	3.532.000	883.000	22.075.000	80,0000000000%	0
4	**3**	EFRR	Razem	45.916.000	42.912.150	3.003.850	11.479.000	4.591.600	6.887.400	57.395.000	80,0000000000%	0
6	**4**	EFRR	Razem	17.660.000	16.504.673	1.155.327	4.415.000	1.766.000	2.649.000	22.075.000	80,0000000000%	0
	Razem	EFRR		88.300.000	82.523.366	5.776.634	22.075.000	11.125.800	10.949.200	110.375.000	80,0000000000%	0
Ogółem	**EFRR**			**88.300.000**	**82.523.366**	**5.776.634**	**22.075.000**	**11.125.800**	**10.949.200**	**110.375.000**	**80,0000000000%**	**0**

4. Działania podjęte w celu zaangażowania odpowiednich partnerów Programu w przygotowanie Programu Interreg oraz rola tych partnerów Programu we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji

Zaangażowanie istotnych partnerów Programu w przygotowanie Programu Współpracy

Zgodnie z Europejskim Kodeksem Postępowania w sprawie Partnerstwa ustanowionym rozporządzeniem delegowanym (UE) 2014/240 partnerzy Programu od samego początku angażowali istotne podmioty z obszaru objętego Programem w opracowywanie Programu współpracy.

Program współpracy przygotowała polsko-niemiecka grupa robocza, w składzie:

Regionalne, lokalne, miejskie oraz inne instytucje:

- Ministerstwo Finansów i Spraw Europejskich Kraju Związkowego Brandenburgia, Wydział Europejskiej Współpracy Terytorialnej (INTERREG)
- Ministerstwo Finansów i Spraw Europejskich Kraju Związkowego Brandenburgia, Wydział Stosunków Zewnętrznych
- Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej RP
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
- Euroregiony Pro Europa Viadrina oraz Sprewa-Nysa-Bóbr po stronie polskiej i niemieckiej reprezentowały między innymi położone na obszarze wsparcia gminy i jednostki administracji samorządowej.

Partnerzy gospodarczy:

- Izba Przemysłowo-Handlowa (IHK) Wschodniej Brandenburgii oraz Izba Rzemiosła w Frankfurcie nad Odrą, Region Brandenburgii Wschodniej wspólnie oraz Związek Stowarzyszeń Pracodawców w Berlinie i Brandenburgii
- Lubuski Sejmik Gospodarczy oraz Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa

Partnerzy społeczni:

- Niemiecka Federacja Związków Zawodowych (DGB) Berlina i Brandenburgii - Region Brandenburgii Wschodniej
- Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność”

Podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, takie jak partnerzy działający na rzecz środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty właściwe dla promowania włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji:

- Organizacje Ochrony Środowiska i Krajobrazu Brandenburgii i Berlina oraz Krajowa Rada ds. Osób z Niepełnosprawnościami przy Rządzie Krajowym Brandenburgii
- Lubuski Związek Organizacji Pozarządowych

Instytuty badawcze i uniwersytety:

- Fundacja na rzecz Collegium Polonicum

W posiedzeniach grupy roboczej uczestniczyła z głosem doradczym przedstawicielka Komisji Europejskiej.

Polsko-niemiecka grupa robocza odbyła w okresie od czerwca 2020 r. do lutego 2022 r. łącznie 12 posiedzeń. Członkowie grupy roboczej uczestniczyli w kolejnych etapach prac i przekazywali swoje uwagi i opinie na temat przedłożonych projektów dokumentów:

- opracowanie analizy społeczno-ekonomicznej oraz analizy SWOT;
- wypracowanie rekomendacji działań na podstawie analizy SWOT oraz dalsze uzupełnienie i dopracowanie rekomendacji działań;
- uzgodnienie kryteriów do analizy rekomendacji działań;
- ustalenie priorytetów odnośnie do rekomendacji działań;
- wybór priorytetów i celów szczegółowych;
- opis oczekiwanych rodzajów działań i opracowanie logiki interwencji;
- alokacja środków EFRR na wybrane priorytety i odpowiednie obszary interwencji;
- zatwierdzenie projektu Programu do konsultacji publicznych i wstępnych konsultacji z Komisją Europejską;
- zatwierdzenie projektu Programu do krajowych procedur zatwierdzania, po zakończeniu wszystkich niezbędnych konsultacji.

Ważnym etapem uzgadniania kierunków wsparcia Programu były konsultacje publiczne projektu Programu skierowane do szeroko pojętej opinii publicznej. Oferowały wszystkim zainteresowanym Programem i rozwojem transgranicznej współpracy możliwość wniesienia do procesu jego kształtowania swojej wiedzy i doświadczenia. Zaangażowanie szerokiej opinii publicznej miało na celu zapewnienie wysokiej jakości dokumentu programowego oraz jego pełnej akceptacji na obszarze wsparcia. Konsultacje publiczne projektu Programu trwały od 08.12.2021 r. do 10.01.2022 r. i przyniosły 59 uwag. Uczestniczyły w nimi gminy, powiaty, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, instytucje badawcze oraz organy administracji regionalnej i krajowej. Uwagi dotyczyły wszystkich rozdziałów programu współpracy, ze szczególnym uwzględnieniem rozdz. 1.2 (strategia Programu) i rozdz. 2 (priorytety). Podsumowanie konsultacji publicznych projektu Programu jest opublikowane na stronie internetowej Programu.

Z drugiej strony obowiązkowa procedura konsultacji prognozy oddziaływania na środowisko przygotowanej w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dała organom krajowymi i społeczeństwu możliwość zajęcia stanowiska w sprawie oceny skutków Programu dla środowiska dokonanej w ramach SOOŚ. Uwagi zostały zgłoszone tylko podczas konsultacji administracyjnej raportu środowiskowego. W tzw. Oświadczeniu podsumowującym dot. SOOŚ, opublikowanym na stronie internetowej Programu, wymieniono uwagi i opisano, w jaki sposób zostały uwzględnione. Konsultacje publiczne raportu środowiskowego odbyły się w dniach od 17.12.2021 r. do 18.02.2022 r. Nie zgłoszono żadnych uwag.

Zmodyfikowany w wyniku procesu obu konsultacji projekt Programu, został ponownie zatwierdzony przez grupę roboczą.

Udział partnerów Programu i przedstawicieli partnerów gospodarczych i społecznych oraz przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji Programu współpracy

Zgodnie z art. 28 rozporządzenia (UE) 2021/1059 ustanawia się Komitet Monitorujący, w którego ramach istotni partnerzy uczestniczą we wdrażaniu, nadzorowaniu i ocenie Programu. W Komitecie Monitorującym w widoczny sposób reprezentowani są partnerzy Programu, podmioty regionalne, euroregiony, partnerzy gospodarczy i społeczni, a także podmioty społeczeństwa obywatelskiego zgodnie z art. 8 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/1060. W skład Komitetu Monitorującego wejdą w równym stopniu przedstawiciele z Polski i Niemiec. Powoływanie członków koordynowane jest przez niemieckiego partnera Programu po stronie niemieckiej i przez polskiego partnera Programu po stronie polskiej.

Za wybór członków Komitetu Monitorującego odpowiedzialni są partnerzy Programu. Zwraca się uwagę, by nominowane instytucje i organizacje miały odpowiedni potencjał i zasięg, aby mogły występować jako przedstawiciele podmiotów z danego obszaru interesu społecznego. Jeśli partnerzy reprezentowani w Komitecie Monitorującym nie są zrzeszeni we wspólnej organizacji albo związkach organizacji reprezentujących ich interesy i o odpowiednim zasięgu, uzgadniają swoje stanowiska przed posiedzeniami z lokalnymi organizacjami i instytucjami z ich obszaru tematycznego.

W celu zapewnienia, że przedstawiciele powołani do Komitetu Monitorującego mogą wypełniać swoje obowiązki zgodnie z rozporządzeniami UE, oraz że ich stanowiska są odpowiednio skuteczne, wszyscy powołani członkowie Komitetu Monitorującego mają prawo głosu.

Członkowie Komitetu Monitorującego są wspierani w wykonywaniu ich zadań przez Instytucję Zarządzającą oraz Wspólny Sekretariat. Szczegóły reguluje regulamin Komitetu Monitorującego. Środki pomocy technicznej udostępnia się partnerom, o których mowa w art. 8 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/1060, aby umożliwić im udział w Komitecie Monitorującym na równych zasadach oraz działanie w charakterze multiplikatorów w kwestiach związanych z wdrażaniem i ewaluacją Programu współpracy. W szczególności w tych ramach finansowane są szkolenia dla partnerów i wydarzenia dotyczące wdrażania i ewaluacji Programu. Przedstawicielom partnerów społecznych i gospodarczych oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego zapewniane jest wsparcie finansowe w zakresie ich udziału w posiedzeniach i spotkaniach Komitetu Monitorującego, w tym również spotkaniach przygotowujących jego posiedzenia.

5. Podejście do informowania o Programie Interreg i jego widoczności (cele, grupy docelowe, kanały komunikacyjne, w tym wykorzystanie mediów społecznościowych, w stosownych przypadkach, planowany budżet i stosowne wskaźniki monitorowania i ewaluacji)

Dla Programu przygotowana została strategia komunikacji, szczegółowo określająca cele, grupy docelowe, kanały komunikacji i sposób postępowania instytucji Programu oraz obowiązki beneficjentów w zakresie komunikacji. Niniejszy rozdział to wyciąg z tej strategii.

Cele komunikacji Programu

1. Szerokie informowanie o możliwościach dofinansowania

Potencjalni wnioskodawcy powinni być szeroko informowani o możliwościach dofinansowania, warunkach składania wniosków i zasadach Programu. Należy ich wspierać w procesie składania wniosków, aby generować projekty wysokiej jakości.

2. Wspieranie beneficjentów w efektywnej realizacji projektów, w tym działań na rzecz widoczności, przejrzystości i komunikacji

Beneficjenci powinni być wspierani na każdym etapie wdrażania projektów, aby zapewnić skuteczną realizację projektu zgodnie z wytycznymi Programu. Powinni otrzymać pomoc w realizacji działań na rzecz widoczności, przejrzystości i komunikacji, związanych z projektem.

3. Rozpowszechnianie informacji o rezultatach projektów i pozytywnych efektach polityki spójności UE

Za pomocą działań komunikacyjnych będą upubliczniane rezultaty realizacji projektów oraz rezultaty Programu i wynikające z nich korzyści.

Grupy docelowe

- (potencjalni) wnioskodawcy
- beneficjenci
- instytucje uczestniczące we wdrażaniu Programu
- uczestnicy projektów
- społeczeństwo na obszarze objętym Programem oraz poza nim
- decydenci polityczni i przedstawiciele lokalnych władz
- KE
- zrzeszenia i izby
- organizacje pozarządowe
- instytucje edukacyjne i badawcze

- instytucje zaangażowane w system zarządzania i kontroli
- zewnętrzni eksperci

Kanały komunikacji

W odniesieniu do wszystkich grup docelowych będą wykorzystywane następujące kanały komunikacji:

- strona internetowa Programu (https://interreg-brandenburg-polska.eu/), jak i strony instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu
- Strona internetowa programu jest linkowana
  - w DE na stronie internetowej Ministerstwa Federalnego odpowiedzialnego za współpracę transgraniczną: www.bmwk.
  - w PL na portalu EWT: https://ewt.gov.pl oraz portalu Funduszy Europejskich: https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl, na których znajdują się informacje o wszystkich programach Interreg i UE realizowanych w Polsce.
- media społecznościowe
- indywidualne rozmowy konsultacyjne
- szkolenia
- warsztaty
- wydarzenia informacyjno-promocyjne
- publikacje, w tym online i drukowane np. newslettery
- materiały promocyjne (np. ścianki, roll-upy)
- portale informacyjne rządu kraju związkowego Brandenburgia i województwa lubuskiego
- spotkania informacyjne
- festyny dla mieszkańców, inne wydarzenia lokalne i regionalne

W działaniach komunikacyjnych będzie wykorzystywany potencjał komunikacyjny beneficjentów poprzez:

- budowanie i podtrzymywanie regularnych kontaktów z beneficjentami, np. udział w akcjach na miejscu u beneficjentów,
- angażowanie beneficjentów do działań komunikacyjnych w roli ambasadorów Programu i marki Interreg oraz w różne działania instytucji wdrażających Program.

Dodatkowo WS wraz z instytucjami innych programów INTERREG A na granicy polsko-niemieckiej dążyć będą do realizacji wspólnych działań komunikacyjnych, takich jak np. wspólne wydarzenia roczne.

WS będzie wspierać działania komunikacyjne beneficjentów również przy wykorzystaniu kanałów komunikacji Programu.

Przynajmniej jedna osoba w WS będzie odpowiedzialna za komunikację.

Działania komunikacyjne w ramach Programu są prowadzone z poszanowaniem celów UE w zakresie ochrony środowiska i klimatu zgodnie z art. 6 rozporządzenia (UE) 2021/1060 i są wzorem dla grup docelowych.

Budżet

Na wydatki i działania związane z realizacją strategii komunikacji zaplanowano ok. 250.000 EUR z PT. Kwota ta nie obejmuje kosztów personelu.

Wskaźniki

Nr celu komunikacji, wskaźnik produktu (WP), wartość docelowa, wskaźnik rezultatu (WR), metoda mierzenia

Ad.1.

WP: Liczba

- konsultacji dla potencjalnych wnioskodawców – min. 50
- szkoleń dla potencjalnych wnioskodawców – min. 10
- warsztatów dla potencjalnych wnioskodawców (np. Jems) – min. 10

WR: wysoka jakość składanych wniosków o dofinansowanie – liczba projektów wysokiej jakości – min. 20 (takich, które otrzymały 75% maksymalnej liczby punktów w ramach oceny merytorycznej)

Ad.2.

WP: Liczba

- konsultacji dla beneficjentów – min. 15
- szkoleń / seminariów na temat obowiązków dotyczących widoczności, przejrzystości i komunikacji – min. 2
- warsztatów/ szkoleń na temat wdrażania i rozliczania projektów (zamówienia publiczne, raportowanie, zmiany w projektach itp.) – min. 4

WR: wzrost wiedzy beneficjentów w zakresie realizacji obowiązków komunikacyjnych/realizacji i rozliczania projektów - ankieta – wzrost o 20-30%

Ad.3.

WP: Liczba

- Strona internetowa Programu – 1
- Liczba newsletterów – min. 6
- Konferencje nt. wdrażania Programu – min. 6

WR: Wzrost świadomości społecznej na temat korzyści wynikających z wdrażania Programu – ankieta – wzrost o 20-30%

6. Wskazanie wsparcia dla projektów o małej skali, w tym małych projektów w ramach funduszy małych projektów

W ramach Programu wspierane są małe projekty, których budżet jest niższy od budżetu projektów regularnych.

Program udziela wsparcia projektom o ograniczonej wartości finansowej (małym projektom) zgodnie z art. 24 ust. 1 lit. b rozporządzenia (UE) 2021/1059 w ramach Funduszy Małych Projektów (FMP). Wsparcie dla małych projektów w ramach FMP jest ważnym instrumentem w Programie Współpracy służącym wspieraniu współpracy transgranicznej podmiotów lokalnych we wszystkich dziedzinach życia społecznego na obszarze objętym Programem.

Tematyczny zakres małych projektów odpowiada lokalnym potrzebom obszaru wsparcia oraz logice interwencji Programu współpracy, a w szczególności odpowiednim celom szczegółowym.

Najważniejszą grupą docelową małych projektów są mieszkańcy obszaru objętego programem.

Wdrażanie FMP jest możliwe w priorytecie 3 w ramach celu szczegółowego 4.6 oraz w priorytecie 4 w ramach celu specyficznego 6.3.

Małe projekty realizowane w ramach Priorytetu 3 są tematycznie ukierunkowane na działania wzmacniające kulturę i zrównoważoną turystykę jako element rozwoju gospodarczego, włączenia społecznego i innowacji społecznych na obszarze objętym Programem.

Małe projekty realizowane w ramach Priorytetu 4 koncentrują się na działaniach promujących budowanie wzajemnego zaufania poprzez współpracę pomiędzy obywatelami, organizacjami i instytucjami.

Beneficjenci Funduszy Małych Projektów zapewniają wspólne działania informacyjno-promocyjne, doradztwo dla wnioskodawców oraz właściwe procedury oceny i wyboru projektów. Beneficjenci FMP mogą się wzajemnie wspierać w wypełnianiu swoich zadań. Procedura wyboru małych projektów realizowana jest przez gremium tworzone przez przedstawicieli krajów uczestniczących w Programie. Do rozliczania małych projektów stosowane są opcje kosztów uproszczonych.

Łączna alokacja finansowa na FMP, w tym koszty administracyjne funduszy, wynosi maksymalnie 16,505 mln EUR z EFRR. Indywidualne małe projekty mogą otrzymać dofinansowanie z EFRR w wysokości do 50.000 EUR.

Ponadto w ramach Programu możliwe jest wsparcie projektów o ograniczonej wartości finansowej (projekty o małej skali) zgodnie z art. 24 ust. 1 lit. a rozporządzenia (UE) 2021/1059. Projekty tego typu będą wspierane poza celami szczegółowymi, w których będą wdrażane FMP. W przypadku tych projektów stosowane są również opcje kosztów uproszczonych.

Cel i grupy docelowe małych projektów orientują się wg działań w danym celu szczegółowym, jak opisano to w rozdziale 2 niniejszego Programu. W szczególności projekty te mają na celu pozyskanie nowych podmiotów dla transgranicznego tworzenia sieci i współpracy na poziomie lokalnym i regionalnym lub opracowanie podstaw koncepcyjnych dla dużych projektów. Czas trwania małych projektów jest zazwyczaj krótszy niż dużych projektów. Projekty o małej skali realizowane poza FMP mogą być wspierane do łącznej kwoty maksymalnie 200.000 EUR. Stosuje się do nich regulacje art. 53 i nast. rozporządzenia (UE) 2021/1060.

7. Przepisy wykonawcze

7.1. Instytucje Programu

Tabela 9

Instytucje Programu	Nazwa instytucji	Imię i nazwisko osoby do kontaktów	Funkcja	E-mail
Instytucja Zarządzająca	Ministerstwo Finansów i Spraw Europejskich Kraju Związkowego Brandenburgia (MdFE), Departament 5, Wydział 53 Europejska Współpraca Terytorialna	Katrin Müller-Wartig	Kierowniczka Wydziału	katrin.mueller-wartig@mdfe.brandenburg.de
Instytucja Audytowa	Ministerstwo Finansów i Spraw Europejskich Kraju Związkowego Brandenburgia (MdFE), Departament 5, Wydział 42 Kontrola finansowa funduszy UE – Instytucja Audytowa i Instytucja Certyfikująca	Daniela Lotzer-Sund	Kierowniczka Wydziału	daniela.lotzer-sund@mdfe.brandenburg.de
Instytucja Krajowa (w odniesieniu do programów z udziałem państw trzecich lub krajów partnerskich, w zależności od przypadku)	Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Departament Współpracy Terytorialnej	Rafał Baliński	Dyrektor Departamentu	rafal.balinski@mfipr.gov.pl
Przedstawiciele grupy audytorów	Szef Krajowej Administracji Skarbowej Ministerstwo Finansów (Rzeczpospolita Polska)	Katarzyna Kwiecińska-Gruszka	Dyrektor Departamentu Audytu Środków Publicznych w Ministerstwie Finansów	katarzyna.kwiecinska-gruszka@mf.gov.pl

Instytucje Programu	Nazwa instytucji	Imię i nazwisko osoby do kontaktów	Funkcja	E-mail
Podmiot, na rzecz którego Komisja ma dokonywać płatności	Ministerstwo Finansów i Spraw Europejskich Kraju Związkowego Brandenburgia (MdFE), Departament 5, Wydział 53 Europejska Współpraca Terytorialna	Katrin Müller-Wartig	Kierowniczka Wydziału	katrin.mueller-wartig@mdfe.brandenburg.de

7.2. Procedura utworzenia wspólnego sekretariatu

Instytucję Zarządzającą i Komitet Monitorujący wspiera Wspólny Sekretariat (WS) z siedzibą we Frankfurcie nad Odrą. WS jest powiązany organizacyjnie z Instytucją Zarządzającą Zadania WS finansowane są z pomocy technicznej Programu. Pracownicy WS są dwujęzyczni (język polski i niemiecki) i posiadają niezbędną wiedzą specjalistyczną. Stanowiska w WS są obsadzane w drodze otwartej procedury konkursowej. Liczba pracowników WS jest uzależniona od zakresu powierzonych mu zadań. Sekretariat informuje potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach Programu i wspiera beneficjentów w realizacji projektów. Ponadto do zadań WS należy m.in. organizacja procedury składania wniosków o dofinansowanie projektów, ocena wniosków oraz wdrażanie działań komunikacyjnych.

W Programie wykorzystuje się „Jems" (joint electronic monitoring system) jako elektroniczny system wymiany danych w rozumieniu art. 69 ust. 8 rozporządzenia (UE) 2021/1060 w celu zapewnienia wymiany informacji między beneficjentami a instytucjami Programu. Jems będzie gotowy przed pierwszym naborem.

Wdrażając Program Instytucja Zarządzająca będzie promować strategiczne stosowanie zamówień publicznych w celu wsparcia celów strategicznych (w tym wysiłki na rzecz podniesienia kwalifikacji w celu wypełnienia luk w zdolnościach instytucjonalnych). Beneficjenci powinni być zachęcani do zwracania większej uwagi na kryteria związane z jakością i kosztami cyklu życia produktów. W miarę możliwości w procedurach zamówień publicznych należy uwzględnić aspekty środowiskowe (np. kryteria zielonych zamówień publicznych) i społeczne, a także zachęty do innowacji.

7.3. Podział odpowiedzialności pomiędzy uczestniczącymi państwami członkowskimi oraz, w stosownych przypadkach, państwami trzecimi lub krajami partnerskimi oraz KTZ w przypadku korekt finansowych dokonywanych przez Instytucję Zarządzającą lub Komisję

Poza zakresem zastosowania artykułu 52 rozporządzenia (UE) 2021/1059, partnerzy programu uzgadniają następujący podział odpowiedzialności:

I. W przypadku korekt finansowych mających na celu skorygowanie błędów lub uchybień wynikających ze wspólnych decyzji partnerów programu, partnerzy programu ponoszą odpowiedzialność proporcjonalnie do kwoty dofinansowania związanej odpowiednio z niemieckimi i polskimi partnerami projektów.

II. Odpowiedzialność za działania lub decyzje Instytucji Zarządzającej i/lub Wspólnego Sekretariatu ponosi wyłącznie państwo członkowskie, w którym siedzibę ma Instytucja Zarządzająca i/lub Wspólny Sekretariat.

III. W przypadku korekt finansowych mających na celu skorygowanie błędów lub uchybień, za które odpowiedzialny jest wyłącznie jeden z partnerów programu, odpowiedzialność ponosi ten partner programu.

IV. W przypadku korekt finansowych mających na celu skorygowanie błędów lub uchybień, za które odpowiedzialni są obaj partnerzy programu, odpowiedzialność ponoszą obaj partnerzy programu.

Odpowiedzialność jest dzielona z uwzględnieniem źródła oraz wagi błędów lub uchybień. Jeżeli nie jest możliwe ustalenie wagi błędów lub uchybień, odpowiedzialność jest dzielona proporcjonalnie do kwoty dofinansowania związanej odpowiednio z niemieckimi i polskimi partnerami projektów.

V. Przyporządkowanie danego przypadku do jednej z ww. kategorii dokonywane jest wspólnie przez Instytucję Zarządzającą i Koordynatora Krajowego.

W przypadkach, których nie można przypisać do powyższych kategorii, Instytucja Zarządzająca i Koordynator Krajowy wspólnie podejmują decyzję o podziale odpowiedzialności pomiędzy uczestniczące państwa członkowskie.

8. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Tabela 10: Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Planowane stosowanie art. 94 i 95	**TAK**	**NIE**
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe w ramach priorytetu zgodnie z art. 94 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 1)	☐	☒
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami zgodnie z art. 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 2)	☐	☒

Mapa

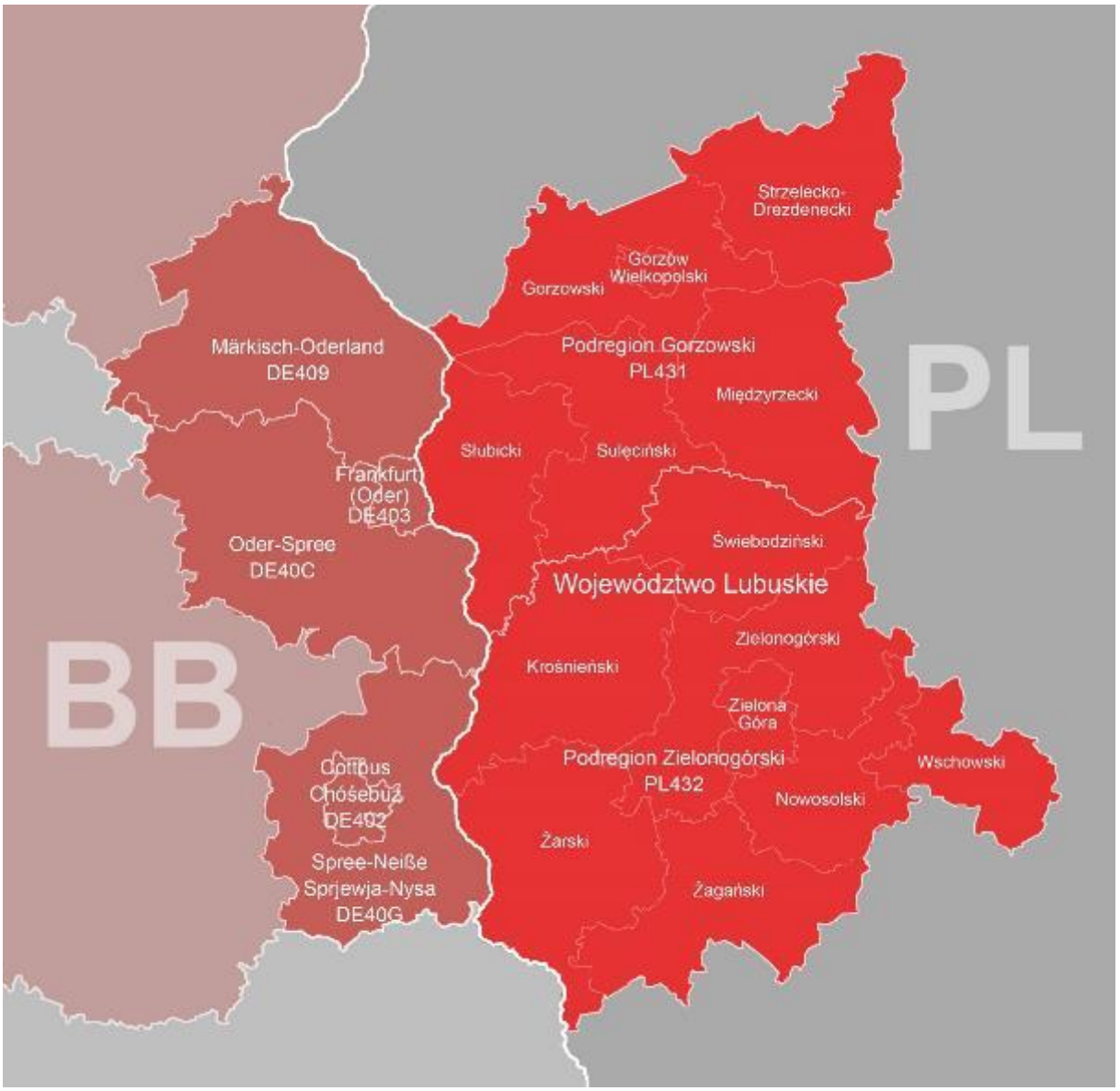
Strzelecko-
Drezdenecki
Gorzów
Wielkopolski
Gorzowski
Märkisch-Oderland
DE409
Podregion Gorzowski
PL431
Międzyrzecki
PL
Słubicki
Sulęciński
Frankfurt
(Oder)
DE403
Oder-Spree
DE40C
Świebodziński
Województwo Lubuskie
Zielonogórski
BB
Krośnieński
Zielona
Góra
Cottbus
Chóśebuz
DE402
Podregion Zielonogórski
PL432
Wschowski
Nowosolski
Żarski
Spree-Neiße
Sprjewja-Nysa
DE40G
Żagański

Załącznik 3 Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym, wraz z harmonogramem – artykuł 22 ust. 3 rozporządzenia ogólnego

Program wspiera projekty o strategicznym znaczeniu, aby systematycznie podejmować kluczowe wyzwania dla obszaru programu i zwiększać widoczność współpracy transgranicznej na całym polsko-niemieckim pograniczu.

Szczególnie w latach 2023-2027wspierane będą międzyprogramowe projekty w ramach regularnych naborów. Mogą one być realizowane we wszystkich celach szczegółowych (CS). Sąsiadujące programy Interreg wyodrębniły rodzaje działań (RD), w których oczekiwane są projekty o znaczeniu strategicznym, np.:

CS 1.1

1. opracowywanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań transgranicznych, np. w systemie ochrony zdrowia lub w obszarze aktywacji potencjału innowacyjnego (RD 2, 4, 5);

CS 2.4

1. opracowanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań transgranicznych w zakresie adaptacji do zmian klimatu (RD 1);

CS 4.2

1. wspieranie nauki języka sąsiada oraz tworzenie wspólnych komponentów edukacyjnych szkolnictwa wyższego (RD 1, 2,3);

CS 4.6

1. współpraca i tworzenie sieci organizacji i podmiotów kulturalnych i turystycznych, w tym opracowywanie wspólnych ponadregionalnych ofert i szlaków (RD 1, 3, 5, 9)

CS 6.1

1. opracowywanie wspólnych strategii i analiz rozwoju transgranicznego, w tym usuwanie przeszkód prawno-administracyjnych (RD 1);
2. poprawa usług informacyjno-doradczych dotyczących wszystkich kwestii związanych z transgranicznym życiem codziennym i gospodarczym, np. poprzez tworzenie sieci informacyjnych, w tym usług cyfrowych (RD 4).

Projekty o znaczeniu strategicznym będą wspierane poprzez:

1. szczególne wsparcie dla potencjalnie strategicznych projektów podczas procesu składania wniosków projektowych,
2. ocena wniosków projektowych pod kątem ich strategicznego potencjału ,
3. uwidacznianie i wspieranie zatwierdzonych projektów strategicznych poprzez działania komunikacyjne programu (np. przy promocji konferencji specjalistycznych lub warsztatów tematycznych),
4. informowanie właściwych organów administracyjnych o projektach o znaczeniu strategicznym i ich rezultatach.

Trzy programy DE-PL Interreg dążą do realizacji wspólnych projektów strategicznych w CS 2.4, CS 4.6 i CS 6.1. Wybór projektów z udziałem tych programów odbywa się we współpracy między programami.